

A legnagyobb kulturális szakadék az izraeli zsidók és diaszpórazsidók között

Az izraeli zsidók bocsánatot kérnek, míg a diaszpórazsidók engedélyt... A zsidó identitás szempontjából egyre ellenségesebb, október 7-e utáni világunkban mindkettő szükséges – írja **Joshua Hoffman** a *Future of Jewish* hírlevelében közölt cikkében.

Van egy vicc az első alkalommal Izraelben járó turistáról, aki a bérelt autójával parkolóhelyet keres, ami híresen nehézkes a Szentföldön. Azt látja, hogy egy csomó kocsi áll a járdán. Arra jár két rendőr, meg is kérdezi tőlük: itt lehet a járdán parkolni? Mire az egyik rendőr: nem, dehogy. A turista a járdán álló autókra mutat: de hát mindenki ott parkol! Erre a másik rendőr: persze, mert nem kértek engedélyt.

Ez a vicc nemcsak vicces, hanem igaz is. Ha a legmélyebb kulturális különbséget izraeli zsidók és diaszpórazsidók között egyetlen mondatra kellene redukálni, az így hangzana: az izraeli zsidók bocsánatot kérnek, míg a diaszpórazsidók engedélyt.

Ez a szakadék mély különbséget tükröz a hozzáállásban, pszichológiában és történelmi tapasztalatokban – az egyiket a szuverenitás, a másikat a kisebbségi státusz formálta.

Izraeli zsidónak lenni azt jelenti, hogy autonóm kultúrában születesz. Az egész állam az ellenálláson alapul: a zsidók ellenálltak a briteknek, az araboknak, a sivatagnak, a történelmi elkerülhetetlenségnek.

Izrael azért létezik, mert alapítói felhagytak az engedélykéréssel. Nem vártak az Egyesült Nemzetekre, a Vatikánra vagy a brit mandátumra, hogy átadjanak nekik egy jól körülhatárolt országot nemzeti himnusszal. Megcsinálták házon belül, építettek, izzadsággal, áldozattal és nagy adag hüpeséggel.

Ezzel szemben a diaszpóra élete (különösen a Nyugaton) a tárgyalás kultúrájára épül. Lehet ezt vitatni, de az ottani zsidók vendégek, bármennyire is állandó lakosok. Fiatakoruktól kezdve tanulják, hogyan navigálnak a különböző rendszerekben, hogyan legyenek kíváncsiak anélkül, hogy másokat megsértenének, hogyan érjenek el eredményeket anélkül, hogy túl sikeresnek tűnjenek.

Amerikában, Nagy-Britanniában, Dél-Afrikában, Franciaországban, Kanadában, Ausztráliában, Dél-Amerikában és máshol a zsidók megtanulták, hogy engedélyt kell kérni: egyetemektől, munkáltatóktól, kormányoktól, szomszédoktól.

Ez nem gyávaság. Ez túlélés. A diaszpóra életében mindig szükség volt a kalibrálásra: az identitás állandó hangolására a társadalmi kontextushoz. Ezért a diaszpórazsidók hajlamosak óvatosságnak lenni a beszédben, konszenzuseresők a politikában, és fájdalmasan tudatában vannak annak, hogyan értékeli őket.

Ellenben az izraeliek hírhedten szokimondók. Izraelben nem a labdarúgás vagy a kosárlabda a nemzeti sport, hanem a vita.

A diaszpórazsidóknál a biztonság mindig törekény volt: jöhetett egy pogrom, egy populista vezető, egy új összeesküvés-elmélet. Ez a szorongás

A USS Liberty az 1967. július 8-i légi és tengeri támadás után

meghatározta a diaszpóra közösségeit, óvatosságra készítette a szülőket a nevelésben, arra intett, hogy sokszor csöndben kell lenni: nem szabad teljes vitorlázattal szelni a habokat, mert bajba kerülhet az ember.

Míg az izraeliek? Ők az előbbi hasonlatban szereplő hajót inkább felfegyverzik, és nem félnék nekimenni semminek, ha szükséges. (Ne feledjük, amikor Izrael „véletlenül” megtámadta a USS Liberty nevű amerikai hadihajót, amely a Szináj-félsziget nemzetközi vizein hajózott 1967. június 8-án, a hatnapos háború alatt.)

Ez teljesen más kulturális-pszichológiai attitűdöt eredményezett. Az izraelieket arra nevelik, hogy önmagukra támaszkodjanak, és improvizáljanak. A katonai szolgálat megtanítja őket arra, hogy bizalom és bátorság kell a túléléshez.

Az élet-halál helyzetekben nem kérnek engedélyt. Ők cselekszenek, és ha később bocsánatot kell kérni, hát akkor rendben, bocsánatot kérnek. Ez a gondolkodásmód átszivárog a vállalkozásokba, a politikába, és az izraeli társadalom más területeire is.

Ez a nemzeti étosz, ez a hiányból származó, harcokban edzett és az égető sürgetés által táplált nemzeti eszmény az, ami Izraeli a világ egyik leginnovatívabb országává tette. Az önállóság, az önmegvalósítás és az improvizáció kultúrája áll az izraeli katonai sikerek mögött, és ez hajtja az izraeli startup gazdaságot is. Az izraeliek nem várnak a tökéletes feltételekre, hanem az ellenállást legyűrve építkeznek, reagálnak a szükségletekre, és habozás nélkül váltanak.

Nem véletlen, hogy ez az apró ország áll a világ ranglista élén az egy főre eső startupokban, a kiberbiztonsági fejlesztésekben és a gyógyászati technológiákban. Izraelben a tett az első, nem a várakozás a feltételekre. Ez a túlélésből született gondolkodásmód vált az innováció motorjává.

A diaszpórában – különösen a liberális demokráciákban – élő zsidók hajlamosabbak az alkalmazkodásra, az egyeztetésre, az összkép mérlegelésre. Azt nézik, mi számít társadalmilag elfogadhatónak, míg az izraeliek ezzel szemben azt figyelik, mi működik ténylegesen.

Létezik egy erkölcsi különbség is. A diaszpórában élő zsidók élete évezredek óta hatalom nélküli élet volt. Ez olyan zsidóságot formált, amely az önmérsékleten, az etikán és a morális

meggyőződésen alapult. Ha nincs hadsereg, államod, rendőrséged, akkor Istenre, törvényre és érvelésre támaszkodsz. Olyan elveket emelsz piedesztálra, mint az igazságosság, a béke és az egyetemesség – mert muszáj.

Izrael ezzel szemben egy állam, amely arányait tekintve a világ legerősebb haderejével rendelkezik. A hatalom megváltoztatja a felek párbeszédét. Az izraeliek tisztában vannak a határokkal, a háború és a válságkezelés dilemmáival. Egy olyan „szomszédságban” élnek, ahol az engedélykérés a nemzetközi közösségtől – vagy akár az ellenségeiktől – olyan luxus, amit nem engedhetnek meg maguknak. Számukra a túlélés erkölce valós és nyers: megelőzhető-e ezzel az akcióval a következő buszrobbanás? Megmenthet-e több izraeli életet ez az ellenőrzőpont? Ha a világnak nem tetszik, majd később elszámolnak vele.

Ez nem azt jelenti, hogy az izraeliek erkölcsstelenek, vagy hogy a diaszpóra zsidói naivak lennének. Egyszerűen arról van szó, hogy két külön erkölcsi univerzumban élnek: az egyikben a hatalom és a felelősség alakítja az erkölcsöt, a másikban a hatalomnélküliség és az alkudozás.

A két mentalitás közti feszültség gyakran érzékelhető a zsidó közösségi életben. A diaszpóra zsidói sokszor megütözköznek az izraeli szokimondáson, arrogancián vagy a „gőzhenger-módszeren”. Az izraeliek pedig gyakran forgatják a szemüket a diaszpórazsidók „gerinctelenségén”, bizonytalanságán és politikai korrektségén.

Valójában azonban mindkét hozzáállás a másik fél traumájának tükröje. A diaszpórazsidók azért kérnek engedélyt, mert annak elmulasztása két-ezer éven át halált, száműzetést vagy gettósítást jelentett. Az izraeliek azért kérnek inkább bocsánatot, mert megtanulták, hogy a habozás a megsemmisüléshez vezet, és a világ úgysem bocsát meg könnyen a zsidóknak.

Ez a kettősség még a cionizmus megítélését is formálta. 1948 előtt nem sok diaszpórazsidó volt elkötelezett cionista. Attól tartottak, hogy a zsidó állam nyílt támogatása felébreszti a „kettős lojalitást” gyanúját. Teljes értékű amerikaiak, britek, franciák vagy kanadaiak akartak lenni, és aggódtak, hogy a cionizmus ezt veszélyezteti.

Csak az 1967-es hatnapos háború

elképesztő izraeli győzelme után történt fordulat. Először érezték diaszpórazsidók milliói nemcsak azt, hogy támogatják Izraelt, hanem azt is, hogy büszkének rá.

A cionizmus – amelyet korábban kockázatos politikai álláspontnak tartottak – a zsidó méltóság jelképévé vált. Izrael nem csak túlélte a háborút – győzött. Ezzel a diaszpóra zsidóinak is adott valamit, ami ritka a zsidó történelemben: kollektív büszkeséget, amiért nem kell bocsánatot kérni.

Ez az esemény a nemzetközi politikában is fordulópontot jelentett. 1967 előtt az Egyesült Államok – a Nyugat zászlóvivője – még nem tekintette Izraeli stratégiai szövetségeseinek. Franciaország volt Izrael fő fegyverszállítója. A hatnapos háború után azonban – amikor Izrael katonai fölényt, stratégiai éleslátást és hidegháborús értékeket mutatott fel – Washington hozzáállása megváltozott. Az USA már nem csupán a holokauszt túlélőinek menedékeként látta Izraelt, hanem egyszeriben értékes partnernek is tekintette a Közel-Keleten.

És érdemes feltenni a kérdést: mi lett volna, ha Izrael akkor kivár? Mi lett volna, ha engedélyt kér az ENSZ-től, Washingtontól, a világ közvéleményétől, mielőtt cselekszik? Nagyon is elképzelhető, hogy a háború kimenetele egészen más lett volna. Amikor több arab hadsereg állomásozott a határokon, az első csapás nem pusztán taktika volt, hanem túlélési kényszer. Ha Izrael akkor megvárja a nemzetközi jóváhagyást, elveszíthette volna a háborút, az államot, és ezzel a zsidó nép jövőjét a régióban.

Az izraeli nemzeti tudatba örökre beleégett a tanulság: ne várd meg, amíg valaki azt mondja, hogy megvédheted magad. Tedd, amit kell – és ha a világnak ez nem tetszik, majd elnézést kérsz később.

És furcsa módon ez az önérvényesítő, bocsánatkérés nélküli túlélési ösztön segítette a diaszpóra zsidóit is abban, hogy egyenesebben álljanak a világ előtt. A nyugati zsidók azzal, hogy egyre magabiztosabban támogatták Izraelt – lobbiztak, adományokat gyűjtöttek, érveltek mellette –, hozzájárultak ahhoz, hogy az USA vezette Nyugat kapcsolata természetessé és intézményessé váljon az országgal. Az 1967-es eufória nem csupán személyes volt – politikai jelentőséget nyert. A zsidó identitás sokak számára immár a zsidó néphez tartozásként is értelmeződött.

Így tehát az izraeli és a diaszpórabeli zsidók kapcsolata mára sok szempontból szorosan összefonódik. A zsidó nép jövője azon múlik, hogy sikerül-e áthidalni ezt a kulturális szakadékot. A diaszpóra zsidóinak újra fel kell fedezniük született jogukat a magabiztosságra: a képességet, hogy beszéljenek, cselekedjenek és megvédjék magukat anélkül, hogy engedélyt kérnének. Az izraelieknek pedig emlékeznük kell: az erő nemcsak hatalom, hanem nemzeti arculat, empátia és felelősségteljes viselkedés is.

Az egyik oldal úgy tanult meg túlélni, hogy próbált beilleszkedni és csendben maradni. A másik úgy, hogy nem hátrált meg soha. Mindkettő zsidó. Mindkettő szükséges.

És az október 7-e utáni világban – amely egyre ellenségesebben viszonyul a zsidó identitáshoz, legyen szó párizsi kávézókról, észak-amerikai egyetemek kampuszairól vagy a gázai harcterekről – eljött az ideje, hogy e két szellemiség egyesüljön.

Mert a bocsánatkérés és az engedélykérés nem csupán kulturális sajátosság. Ezek túlélési stratégiák. Az igazi erő abban rejlik, ha tudjuk, mikor melyiket kell alkalmazni.

Micsoda öröm, hogy megélhettem ezt a napot!

Dr. Lebovits Imrét fogadja dr. Kunos Péter, a Mazsihisz-BZSH ügyvezetője az épület előtt

A címben idézett mondatot **dr. Lebovits Imre** holokauszt túlélő mondta, amikor emléktáblát lepleztek le a budapesti Hermína út 49. számú épületnél. Hajdan itt működöttett tanonciskolát az országos hírv zsidó agrárszervezet, a Mikéfé, teljes nevén a

Magyar Izraelita Kézmű- és Földművelési Egyesület. Dr. Lebovits Imre is itt tanult, s az ünnepségen felidézte: sok iskolatársát megölték a holokausztban.

(Folytatás a 7. oldalon)

A világ zsidósága Jeruzsálemre figyelt

A közelmúltban Jeruzsálemben dobogott a zsidó világ szíve, ahol a Zsidó Világkongresszus (WJC) és az Európai Zsidó Kongresszus (EJC) is összehívta plenáris ülését.

A nemzetközi zsidó közélet legnagyobb hatású szervezeteinek csúcstalálkozója egy helyen zajlottak – ilyenre korábban még nem volt példa. A tét óriási volt: vezetőválasztások, stratégiai irányváltások, közös nyilatkozatok, és minden, ami meghatározza, hogyan lép fel Európa és a világ zsidósága a 21. század új kihívásaival szemben.

Szavazatok döntöttek – nem hátsó szobák

A demokrácia diadala: mindkét kongresszus hangsúlyosan nyílt, átlátható és demokratikus keretek között zajlott. A vezetők megválasztása és minden lényeges döntés a tagszervezetek hivatalos delegációinak szavazatai alapján történt.

A Zsidó Világkongresszuson újra **Ronald S. Laudert** választották elnökké, míg az Európai Zsidó Kongresszus elnöki pozícióját ismét **dr.**

Moshe Kantor nyerte el. A WJC plenáris ülését **Jichák Hercog**, Izrael Állam elnöke nyitott meg, felszólalt **Gideon Szaár** izraeli külügyminiszter, és szívszorító beszédek hallhattak a delegáltak a még mindig Gázában fogva tartott izraeli túsok családtagjaitól is.

A Zsidó Világkongresszus során Ronald Lauder külön is egyeztetett a magyar delegációval oktatásfejlesztési és diplomáciai kérdésekről.

Az Európai Zsidó Kongresszuson olyan kihívásokról tartott hosszú előadást **prof. dr. Grósz Andor**, a Mazsihisz elnöke, melyek több európai közösséget is érintenek, és csak közösen tudunk hatékony megoldásokat találni rájuk. A Mazsihisz elnökét ismét megerősítették mind a Zsidó Világkongresszus, mind az Európai Zsidó Kongresszus alelnöki pozíciójában.

Mazsihisz: jelen voltunk – és hallattuk a hangunkat

A Mazsihisz delegációja aktívan, láthatóan és hatékonyan vett részt a kongresszusokon.

Nemcsak jelen voltunk, hanem tárgyalunk, lobbiztunk, egyeztetünk – vezetőikkel, intézményekkel, partnerszervezetekkel és közösségekkel. A delegáció kiemelt célja volt megerősíteni a magyarországi zsidóság nemzetközi kapcsolatrendszerét, és stratégiai ügyekben – mint a közösségi oktatás, az örökségvédelem, az antiszemitizmus elleni fellépés – kézzelfogható szövetségeket építeni – mondta prof. dr. Grósz Andor, a Mazsihisz elnöke.

A találkozók során intézetekkel, alapítványokkal, oktatási szervezetekkel indultak el új együttműködések előkészítései, valamint diplomáciai kapcsolatépítés zajlott mind izraeli, mind nyugati partnerekkel.

Egy közösség, amely él a szavával – és a szavazatával

A Jeruzsálemben eltöltött napok megmutatták: a zsidó világ nemcsak hagyományaira, hanem demokratikus struktúráira is büszke lehet. A döntéseket a közösségek hozzák meg; a képviselői valódi, mindenkinek a hangja hallatszik.

Zsidó könyvek, zsidó sorsok, zsidó mesék

(Villányi András előadása a Hunyadi téri zsinagóga klubjában)

Villányi András fotóművész, filmproducer elszántan igyekszik minél szélesebb körben bemutatni a zsidó kultúrát. Sokan ismerik a kántorokról készült filmsorozatot, saját kiadásában megjelent, a zsidó életről vagy éppen a zsinagógákról készült gyönyörű albumait.

Szívesen tart előadásokat is a zsinagógákhoz tartozó klubokban. A *Zsidó könyvek, zsidó sorsok, zsidó mesék* című programra kitehette volna a „telt ház” táblát **Gál Juli**, a Hunyadi téri klub házigazdája.

A több mint kétórás, szerteágazó, több ezer évet felölelő előadásból csak szemezgethetünk; a legérdekesebb, magyar vonatkozású történeteket igyekszünk kiemelni.

Mennyien tudják például, hogy az elterjedt mondás, mely szerint a zsidóság a könyv népe, a Koránból ered? Az iszlám szent könyvében nevezték először így a zsidókat, a magyarázat szerint a zsidó nép és a Tóra közötti erős és örök kapocs miatt.

Felmerült az a kérdés is, vajon miért olyan kevés a zsidó írásos emlék. Tudjuk, a Tóra olyan a zsidóság számára, mint egy élő társ, és a törvény úgy rendeli, hogy ha a szent könyv megsérül, el kell temetni, épp úgy, mintha ember lenne. A könyveknek tehát ugyanúgy megvan a sorsuk, mint az embereknek. Születnek, élnek és meghalnak. Az is érdekes adalék, hogy a könyvek eltemetése palesztin népszokás, hüpá (esküvői baldachin) alatt vitték az Olajfák hegyére eltemetni a könyveket.

Villányi András először **Chájim Hercogról**, Izrael korábbi államelnökről, a jelenlegi elnök, **Jichák Hercog** édesapjáról beszélt, aki politikai és katonai tevékenysége mellett író is volt. Művei többségében a zsidósággal, az antiszemitizmussal, az arab-izraeli háborúkkal, a zsidó hősökkel foglalkozott. A *Biblia csatái: Az ókori Izrael hadtörténete* című munkája megírásakor rabbik feljegyzéseit, könyveit használta. A rabbik által írt könyvek egyébként is jellemző forrásai a zsidó irodalomnak.

Amikor magyar zsidó irodalomról beszélünk, szinte mindig szóba kerül **BIG (Benedek István Gábor)** neve. Ezúttal a karaitákról írt regényéről emlékezett meg az előadó. Akik olvasták *Varázs* című, 2007-ben írt köte-

tét, tudják, kik voltak ők, akikről sajnos valóban csak múlt időben beszélhetünk. Zsidó hitű nép, akiket Hitler békén hagyott, Sztálin azonban kiirtotta őket. Talán már hírmondójuk sincsen. BIG története 1800-ban játszódik, amikor Napóleon felajánlotta a zsidóknak, hogy költözzenek Szardínia szigetére. Ők azonban nem éltek ezzel a lehetőséggel.

A magyar irodalomnál maradván, **Arany János** nevét mindenképpen meg kell említeni. Ő állapította meg, hogy a zsidó ének ritmusa megegyezik a magyar vers ritmusával. A versnek pedig nem a rím, hanem a ritmus a lényege. Az *örök zsidó* című versében valóban a zsidó sorsot örökölte meg:

„Pihenni már. – Nem, nem lehet:
Vész és vihar hajt engemet,
Alattam a föld nem szilárd,
Fejem fölött kétélű bárd...
Tovább, tovább!”

Arany egyébként is a magyar zsidóság mértékadó, kedves és kedvenc költője. **Radnóti** a nagybátyjának nevezte, **Vas István** a nagyapjának, és **Scheiber Sándor** róla írta a legtöbbet, sírfeliratán is Arany János sorai olvashatók: „Nem hal meg az, ki milliókra költi / Dús élte kincsét...”

A numerus clausus idején a tudást, a könyv szeretetét akarták elvenni a könyv népétől. A betűk ereje azonban sohasem hagyta el a zsidóságot.

A szétszórtatódott zsidóság meséi, történetei évezredek keresztlől visszaternek. „Előbb pusztul el Salamon, mint a Tóra betűje” – emlékeztetett az előadó Salamon király történetére, végezetül pedig Heine *A bacharachi rabbi* című regényét említette, amely Ábrahám történetét dolgozza fel, s bár csonkán maradt, mégis a kor ábrázolásával, a szereplőkkel – felejthetetlen olvasmány.

Ismétlem: csak néhány epizódot villantottam fel Villányi András előadásából, amelynek legfőbb tanulsága, hogy olvasni kell, elővenni a régi meséket, verseket, történeteket, mert a könyv és a könyv története mindig izgalmas, tanulságos, és nélkülözhetetlen része az életünknek.

Krausz Júlia

Zeitler Ádám lett a Lauder-iskola főigazgatója

Örömteli és megható esemény keretében köszöntötték a Rumbach-zsinagógában az alapítók, a Kuratórium tagjai, partnereink és támogatóink jelenlétében Horányi Gábort, aki átadta a stafétát, így hivatalosan is üdvözölték Zeitler Ádámot az intézmény új főigazgatójaként.

Az eseményen beszédet mondott Maja Kados, Izrael Állam nagykövete és Joshua Spinner rabbi, a Ronald S. Lauder Alapítvány alelnök-vezérigazgatója. Kovács András, a fenntartó Világi Zsidó Iskolaért Alapítvány kuratóriumi társelnöke videóüzenetben üdvözölte a leköszönő és az új főigazgatót.

A 35. év mérföldkő: az eddig megtett útról és a jövőről beszélt Szeszler Anna korábbi főigazgató, akit 12 évvel ezelőtt Horányi Gábor váltott. Az első időszakról jellemző meleg, érzelmmel teli, családi hangulat és személyesség, a gondolat szabadsága, a hagyományok őrzése és alakítása az eddigi vezetők alatt alakult ki, vált a mindennapok részévé, és ahogy Zeitler Ádám fogalmazott, ő ezt fogja folytatni, megőrizni és tovább formálni.

A köszöntők után egy asztalhoz ültek az eddigi főigazgatók az új vezetővel. Beszélgetésük fő szövege az volt, hogy a Lauderben mindig és mindegyiknek az ember az első, legyen az gyerek vagy felnőtt, és a zsidó szellemi örökséghez, a tanuláshoz, a szabad, kritikus gondolkodáshoz való viszony köt össze nemzedékeket és vezetői attitűdöket. A moderátor a Lauderben végzett Gesztesi Máté volt, aki jelenleg az OR-ZSE Doktori Iskolájának hallgatója.

Ezt követően prof. dr. Grósz Andor, a Mazsihisz elnöke a korábbi fejezet lezárása alkalmából átadta Horányi Gábornak a Mazsihisz Magyarországi Zsidóságért díját; Karácsony Gergely főpolgármester és Budapest Főváros Önkormányzata nevében pedig Keszthelyi Dorottya képviselő Bárczy István-díjjal köszöntötte meg kimagasló pedagógiai munkásságát.

Zeitler Ádám a jövővel kapcsolatban úgy fogalmazott, hogy most nő fel az első olyan generáció, akik már nem a veszteség oldaláról találkoznak a zsidósággal. Nekik és velük erősítjük azt az élő, vibráló és életteli zsidó közösséget, ami a Lauder, és nekik adunk erős, jó minőségű, színvonalas óvodát és iskolát.

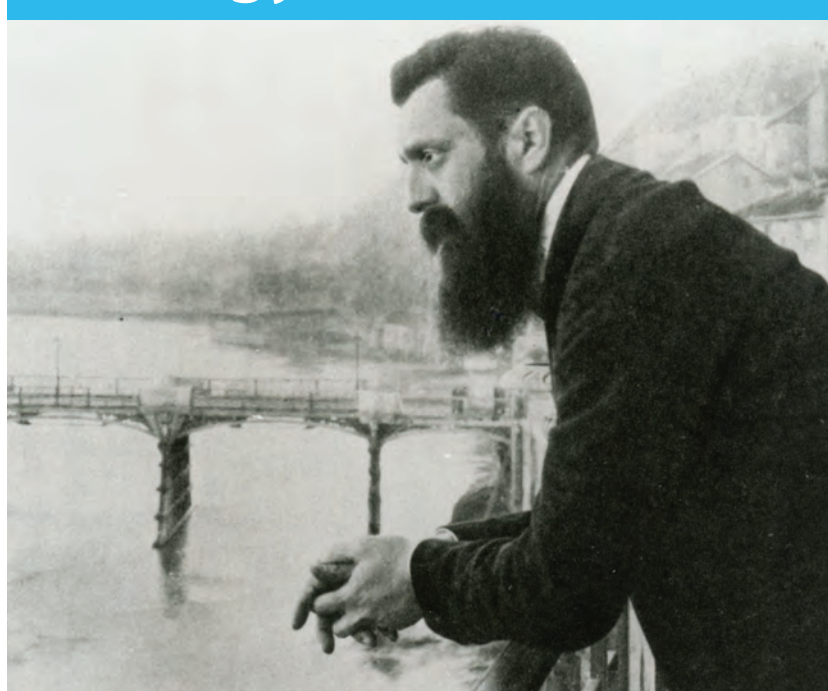
Horányi Gábor. Sokat köszönhet neki az iskola

Zeitler Ádám. Tudása méltóvá teszi a bizalmra

Fotók: Biljarszki Dániel

Herzl Tivadar örökölt hagyta nekünk....

az Ön Öröksége is hozzájárulhat e célhoz.
Keren Hyesod UIA,
a szervezet, amely Izrael részére gyűjt adományt.

Tőlünk megtudhatja hogyan
E-mail: eli.keidar@kerenh.hu
Telefax: +972-4-6263636
Mobil: +36-30-8487380

Egy vallásváltó vallomása

Katalin okos nő, szakértelme, becsúgya, széles látóköre, éles meglátásai kíváncsivá tettek. Néhány beszélgetésünk arra inspirált, hogy írjak róla, ne csak a tévéműsorokban hallgatva elemezgessem őt.

Számomra vonzó az a személy, aki meglátja a zsidóság értékeit, azonosulni tud az ész, az értelem kihívásaival, a zsidó ember lelki komplexitásával, a kimondott és kimondatlan traumatizáltsággal.

Számomra példaértékű annak a hatásmechanizmusnak a felismerése, annak a metodikának a megtalálása, hogy miként tartsuk ébren az emlékezetet, mily módon tartsuk szem előtt a múlt tanulságait.

Lukácsi Katalin történészi, hitoktatói és zsidó közösségszervezői diplomával rendelkezik, de örökké megszállottan képezi magát. Kiváló előadó, meggyőző érvelő, kvalifikált kutató. Keresi a kihívásokat, néha extrém, néha hagyománykövető, de a lépéseit mindig céltudatosan teszi meg, életútját precízen tervezi. Környezetét sokszor mehökkenti, és mivel néhány lépéssel mindig előttünk jár, sokszor elvtelenül kritizáljuk, de némely esetben nem ok nélkül.

Hithű katolikus volt, aki zsidó lett. Baloldali szemléletű családból származik, s egy ideig jobboldali nézeteket vallott. Volt fideszes, amíg a Fidesz eszmerendszere az ő normáival, értékrendjével megegyezett. 2011 és 2017 között a KDNP tagja volt, ott az Ifjúsági Kereszténydemokrata Szövetségben dolgozott, de volt alelnöke a Mindenki Magyarországa Mozgalomnak is.

Katolikusként fél évet töltött Tel-Avivban a Körösi Csoma Sándor Ösztöndíjprogram révén. Dolgozott a zsidóságért itthon és külföldön. Minden tétének rugója a vallásközi párbeszéd.

Márton Áron személyisége, tettei inspirálták. Márton Áron zsidómentő papként állt érdeklődése középpontjában. A holokauszt borzalmait, a zsidóság ellen elkövetett bűnök jóvátétele mindig fontos célja volt Katalin munkásságának. Sokan foglalkoznak a náci bűnösökkel, a náci és cinkosaik által elkövetett rémtettekkel, kevesen a zsidómentőkkel, hisz kevesen is voltak, de annál fontosabbak ők a számunkra.

Katalin kapcsán rögtön Lebovits Imre jutott az eszembe, akivel azonos zsinagógába járunk (Zugló, Thököly út).

A 96 éves Lebovits Imre életének is fontos részét képezte a zsidómentők (többek között Horváth Kálmán dandártábornok, Almásy Tibor dandártábornok, Nagy Vilmos vezérezredes) felkutatása, tetteik nyilvánosság elé tárása, méltó elismerésük és elismertetésük, előléptetésük kivívása, a Világ Igaza kitüntetésre való felterjesztésük.

Katalin és az erdélyi katolikus pap „kapcsolata” tüstént elindította nálam ezt az asszociációt.

Katalint érdekli a neológia mint hungarikum, annak 1868-as megjelenésétől követi nyomon egy történész következetességével az ortodoxia és a reformabb szellemű zsidóság szétválását és a neológia létezését.

Kérdések sorát indította meg bennem Katalin betérése. A zsidók amúgy is sokféle módon viszonyulnak a betértekhez, és keresik az okozati összefüggéseket, a miértekre adott válaszokat:

– házastársaik, gyökereik miatt térnek be sokan,

– a betérni szándékozók valamilyen érdektől vezérelve akarnak zsidók lenni,

– a zsidók iránti tiszteletüknek, elismerésüknek adóznak azzal, hogy fel- és bevállalják a zsidóságot.

Magyarországon az elmúlt öt évben 200 személy tért be a bét din (rabbinikus tanács) előtt (Radnóti Zoltán főrabbi adatközlése).

Katalinnal egy időben, 5785. ádár 18-án (2025. március 18-án), négyen tértek be.

Katalin tanul, mert sokat akar tudni a zsidó vallásról, a talmudi bölcsességről, a szokásokról, az étkezési szabályokról, az ünnepekről, a szimbólumokról – a betérési előírások teljesítésén túl is.

Bruchá hábá – Isten hozta!

A zsidó vallás megtanulható, de vajon a jiddiskájt könnyedén elsajátítható? Ez egy olyan mentalitást jelent, ami belülről, a lelkünk mélyéből fakad, ami a zsidóknál „genetikailag” adott, olyan, ami otthon belénk ívódott, ami ösztönösen megvan bennünk.

Ez egy kicsit azonos a jiddise máme fogalmával. Minden anya lehet jó anya, szuper anya, de a zsidó anyák nagy többsége nem is tud más lenni. A jiddise máme mindig jót akar a gyerekének, de nem mindig túlzásoktól mentesen.

A zsidók zöme beleszületett a vallásba, de tesz is azért, hogy jó zsidó legyen. Ennek sikeressége szorosan összefügg azzal is, hogy milyen munka (vallási élet, kulturális tevékenység, közösségépítés) folyik a zsinagógákban; milyen felkészültek, elkötelezettek a rabbijaink.

A zsidók nagy része büszkén vállalja a vallását, a hagyományokat. Vannak rendszeres zsinagógalátogatók és alkalmiak.

Sokan elhallgatták, agyonhallgatták a zsidóságot, mert a szüleik okkal-joggal elhallgatták/titkolták előttük a vallásukat, a származásukat; különösen a holokauszt borzalmait kényszerítették ki a túlélőkből, hogy töröljék az agyukból még azt is, hogy zsidónak születtek, de azt az életérzést is, hogy mit jelent zsidónak lenni.

Sokan elfojtják magukban a zsidósághoz tartozás tényét és tudatát, mert vegyes házasságban élnek, vagy a környezetük ezt sugallja nekik. Ők a belül zsidók, kívülről a se ide, se oda nem tartozók közössége.

– Katalin, *Te miért akartál formálisan is zsidó lenni, nemcsak szimpatizáns, hanem hithű zsidó?*

– Többre vágytam a szimpatizánsnál. Hús akartam lenni a húsból, csont a csontból. Teljesebbé teszi az életemet az, sőt azt is mondhatom, hogy beteljesül általa, hogy belülről segíthetem a zsidóságot, ha immáron a parancsolatok engem is köteleznek. Amiket ez a nép évezredek óta hűséggel megtart.

– *Hogyan fogadta a betérése a családot, a barátait, a környezetet, a katolikusok közösségét?*

– A szeretteim elfogadják a döntésem, mert látják rajtam, hogy megtalálom benne a magam útját. Eddig

még semmilyen bántás nem ért miattam, de akik esetleg mégis támadnának a betérésem okán, azok támadnának enélkül is. Azt tapasztaltam, hogy akik kívülről állóként, de őszinte kíváncsisággal kérdeztek a döntésem hátteréről, azok a zsidóság és a kereszténység kiengesztelődésének újabb jelét látják az elköteleződésben.

Katalin a Hegedűs Gyula (azelőtt Csáky) utcai zsinagóga életében fontos szereplő. Sokat tesz azért, hogy ezt a templomot, amelynek tagja és ahonnan elindult, nyitottá, befogadóvá tegye.

Azt gondolom, hogy a célja az, ami a hitvallása is: minél szélesebb körben megismertetni a zsidó hitvilágot, gondolkodásmódot, a vallási tanításokat, a családközpontúságot, a küzdőszellemet, hisz az elszigeteltség, az ismeretek hiánya rossz irányba visz a célhoz vezető út megtalálásában, mert amit nem ismerünk, attól félünk, s ha félünk, akkor hajlamosak vagyunk arra is, hogy negatívan lássuk és magyarázzuk a jelenségeket, a személyeket.

Aki a nyitottság, a nyíltság, a bátor kiállás és a szabad véleménynyilvánítás olyan elkötelezett képviselője, mint Lukácsi Katalin, mindenki méltó elismerésére számíthat.

Kedves Katalin, azt üzenem/üzenjük, hogy tedd azt, ami a hitednek, a lelkednek, az eszednek jó, mert ez nekünk, zsidóknak, az imázsunknak, a megbecsültségünknek is jó lesz.

Légy hű zsidó nevedhez: Taube – szárnyalj, akár a galamb!

Légy határozott, elfogadó, befogadó, elkötelezett, hithű, szeretetközpontú zsidó!

Skajah!

Prof. dr. Steinerné dr. habil. Molnár Judit

XIV. Leó pápa üzenete a zsidó közösségnek

XIV. Leó pápa egyik első üzenete az a levél volt, melyet az Amerikai Zsidó Bizottság (American Jewish Committee, AJC) vallásközi kapcsolatokért felelős igazgatójának, **Noam Marans** rabbinak írt május 8-án, megválasztása napján.

Levelében a Szentatya kifejezte, továbbra is erősíteni szeretné a Katolikus Egyház és a zsidó közösség közötti köteléket.

Titus diadalmi, amelyen a rómaiak által a Szentélyből elrabolt kincseket viszik a katonák. Az ősi hagyomány szerint zsidó ember nem megy át alatta.
Fotó: Wikimedia Commons

„A Mindenható segítségével bízva ígérem, hogy folytatom és erősítem az Egyház párbeszédét és együttműködését a zsidó néppel a II. Vatikáni Zsinaton kiadott *Nostra aetate* dokumentum szellemében” – írta XIV. Leó pápa.

A *Nostra aetate* kezdetű dokumentum – melyet hivatalosan 1965. október 28-án bocsátott ki VI. Pál pápa – megerősítette a lelki rokonságot a zsidó néppel, és elítélte az antiszemitizmus minden formáját.

XIV. Leó pápa május 8-án, megválasztása napján aláírt levelét május

Miri Regev: Izrael hálás Magyarország töretlen támogatásáért

Fotó: Ritter Doron

NÉVJEGY

Miriam „Miri” Regev közlekedési, nemzeti és közúti biztonsági miniszter. Korábban kulturális és sportminiszter, valamint Izrael ideiglenes miniszterelnöke volt. Hosszú katonai karrier után lépett be a politikába. Utolsó beosztásában dandártábornok volt az Izraeli Védelmi Erőknél (IDF), és a hadsereg szóvivőjeként is szolgált.

ságban vannak, és szabadon megélhetik zsidóságukat.

Dr. Grósz Andor megköszönte a látogatást, főleg annak tükrében, hogy az izraeli kormány tagjai sorban kitűntetik figyelmükkel a legnagyobb magyar zsidó felekezetet.

Az ön személyében a nyolcadik izraeli miniszterrel tartunk megbeszélést, ami nagy megtiszteltetés a Mazsihisz számára – mondta az elnök.

Dr. Grósz Andor közölte: a magyar zsidóság szíve együtt dobog izraeli testvéreinkével, hiszen szívvel-lélekkel a zsidó állam mellett állunk. Kitért arra is, hogy október hetedikén után a BZSH és a Mazsihisz gyűjtést indított a Beéri kibuc számára.

A beszélgetés során Miri Regev érdeklődött arról, hány zsidó él Magyarországon. Budapest után melyik városban található a legnagyobb lélekszámú zsidóság, s feltette azt a kérdést is, hogy mi a helyzet a vegyes házasságok jelenségével, továbbá mi ezzel kapcsolatban a Mazsihisz stratégiája.

Dr. Grósz Andor kifejtette: vidéken Debrecenben és Miskolcon él a legtöbb zsidó, országos szinten pedig elmondható, hogy a magyar zsidóság 90-95 százalékát a Mazsihisz képviseli. Az elnök hozzátette: a vegyes házasság ügyében a legfontosabb a fiatalok megszólítása és bevonása a zsidó életbe, aminek két legfőbb eszköze az oktatás és a kultúra. E kérdés kapcsán szólt a Mazsihisz ifjúsági osztályáról, kulturális missziójáról, valamint arról, hogy a Szövetség támogatásával jelentős, több mint százfős közösséggé nőtte ki magát a Rumbach Sebestyén utcai zsinagógában rendszeresen szombatfogadást tartó fiatalok. Miri Regev ezt lenyűgözőnek nevezte, majd hozzáfűzte: Izrael az erős diaszpórának érdekelte, márpedig van Izrael erős, akkor ez hatással van a diaszpórára is.

Köszöntötte a politikus Mester Tamás Mazsihisz-alelnök, BZSH-elnök is, aki többek között elmondta: a Budapesti Zsidó Hitközség kiterjedt intézményhálózatot működtet a magyar zsidóság számára. Hozzátette: megtisztelő a miniszter látogatása a BZSH számára is, amely a Mazsihisz legnagyobb hitközsége.

Miri Regev végezetül kijelentette: közvetíteni fogja az izraeli kormány felé azt az üzenetet, amit ez a mostani találkozó megerősített benne, nevezetesen hogy a Mazsihisz és a magyar neológ közösség nem pusztán udvariassági, protokolláris szinten tartja a kapcsolatot Izraellel, hanem sokkal mélyebb szálakkal kötődik a zsidó államhoz, és a Szövetség a kapcsolatait a jelenleginél is szorosabbra kívánja fűzni Izraellel és annak vallási vezetőivel.

13-án tették közzé az American Jewish Committee X-oldalán; kifejezték, mennyire meghatotta őket, hogy Leó pápa fontosnak tartotta, hogy megválasztása után nem sokkal máris jelezze, elkötelezett a katolikus–zsidó kapcsolatok megerősítésében.

Az AJC a szervezet honlapja szerint olyan érdekvédelmi csoport, amely „kiáll Izrael békés és biztonságos létezéséhez való joga mellett;

szembeszáll a bármely forrásból érkező antiszemitizmussal; és kiáll a zsidókat és szövetségeseiket egyesítő demokratikus értékek mellett”.

Noha XIV. Leó pápa nem ejtett szót konkrétan az Izrael és a Hamász közti háborúról a Regina Coeli imádságkor mondott beszédében, május 11-én azonnali tűzszünetre szólított fel a Gázai övezetben:

„Nagyon elszomorít, ami a Gázai övezetben történik. Azonnali tűzszünetet léptessenek életbe! Nyújtsanak (Folytatás a 8. oldalon)

Megtartotta közgyűlését a Mazsihisz

Megtartotta éves rendes közgyűlését a Mazsihisz a Síp utcai székházban. Főbb napirendi pontok voltak: **dr. Grósz Andor** elnöki beszámolója, a Mazsihisz 2024-es költségvetési zárszámadásának megtárgyalása, valamint tájékoztatás a három évre szóló operatív cselekvési tervről, stratégiai programról.

A korábbi közgyűlés óta eltelt időszakban elhunyt hittestvéreink, **Faragó Rudolf, Falus Péter, Hersch Tamás, Harkányi Endre, Horváth Erika, Keleti Ágnes, Radnainé Fogarasi Katalin és Tordai Péter**

turális programok közül megemléltette az ünnepi fesztiválokat **Bíró Eszter** vezetésével, és kitért arra is: új életet kívánnak adni a Goldmark Teremnek, és már volt is két nagy érdeklődést vonzó rendezvény ott.

Az elnök bejelentette: az OR-ZSE rektorát heteken belül kinevezi a Mazsihisz, a pozícióra egy pályázat érkezett **dr. Balázs Gábor** általános rektorhelyettesétől, aki – mint elhangzott – hamarosan professzori címet kap. Végezetül dr. Grósz Andor megköszönte azoknak a támogatását, akik

„sorvezető”, és a stratégiai terv végrehajtása szempontjából jelentős, hogy a szervezeti háló átvilágításáról van benne szó, amelynek eredményét majd a közgyűlés is meg fogja tárgyalni.

Hozzászólások

Mester Tamás, a BZSH elnöke, a Mazsihisz alelnöke azt mondta: a dr. Németh Tamás által asztalra tett anyagot remeknek tartja. Hozzátette: nem a szekértáborok újraélesztése a célja az észrevételeivel, de el kell mondania, hogy az elnöki beszámolóban hiányolta a BZSH említését. Mint fogalmazott: nem konkurálni akar a Mazsihisszel, de szükséges tisztázni, hogy mely szervezet az illetékes a különböző kezdeményezésekben, így tehát a Rumbi Tanház vagy a Zsidó Kulturális Fesztivál esetében meg kellett volna említeni a BZSH-t.

Összefoglaló, de két független szervezetről van szó, amit a kommunikációban is hangsúlyozni kell, hiszen sok esetben nem világos, hogy mi tartozik a BZSH-ra és mi a Mazsihiszre. Összemosódnak különböző programok, emiatt a BZSH nem azzal a súlyllyal jelenik meg, ami megilleti – közölte Mester Tamás.

Válaszul dr. Grósz Andor elnök azt mondta: a Mazsihisznek a BZSH az egyik taghitközsége, igaz, a BZSH a legerősebb és legnagyobb. Hozzátette: szimbolikusan tartja, hogy az ő elnöki regnálása alatt született döntés arról, hogy a mindenkori BZSH-elnöknek legyen irodája a Síp utcában. *Oda fogunk figyelni Mester Tamás észrevételeire* – ígérte meg.

Dr. Nógrádi Péter Mazsihisz-alelnök azt jegyezte meg a stratégiai terv kapcsán: erősíteni kell az önkéntesség elvét, szükség lenne arra, hogy minél több hittestvért be lehessen vonni a

az elmúlt időszakban is segítettek a Mazsihiszt és annak vezetőségét.

Amire büszkék lehetünk

A Mazsihisz 2024-es költségvetési zárszámadásának megtárgyalásáról szóló napirend kapcsán **dr. Kunos Péternek**, a Mazsihisz-BZSH ügyvezetőjének a kulcsmondata az volt: *A Mazsihisz kiegyensúlyozott, stabil gazdálkodást folytat, erre büszkék lehetünk.* A főbb számok: 7 milliárd 689 millió a bevétel, 7 milliárd 210 millió a kiadás. A turizmusnak – a

Megemlékezés. Dr. Nógrádi Péter, dr. Kunos Péter, dr. Grósz Andor, Mester Tamás

emléke előtt egyperces néma felállással adóztak a közgyűlés tagjai.

A nyitóimát **Róna Tamás** főrabbi mondta, majd dr. Grósz Andor tartotta meg elnöki beszámolóját, amelyben bővebben szólt **Benjámín Netanjahu** kormányfő budapesti látogatásáról és **Gideon Szaár** külügyminiszterrel folytatott megbeszéléséről. Részletesebben ismertette a Mazsihisz-delegáció izraeli útjának eredményeit, felsorolva a legfontosabb, legeredményesebb hivatalos találkozókat.

Az elnöki beszámolóban dr. Grósz Andor az eredmények között említette a Nemzeti Színház megkeresését abból a célból, hogy a zsidó temetőken nyugvó színművészek sírjait közösen rendbe tegyék; a Mazsihisz vallási, hitéleti tevékenységének erősítését taglalva kiemelte **Kurucz Ákos** rabbi vidéki hitközségekben vállalt szerepét, valamint a **Radnóti Zoltán** főrabbi és munkatársai által kiadott vallási, hitéleti köteteket; s azt is, hogy a Mazsihisz támogatta **Jonathan Sacks** rabbi ötkötetes, angol nyelvű tórákomentárjának hazai megjelentetését, mint mondta, ezekből két kötet már kijött a nyomdából, és a még hátralévő három magyar kiadását is támogatják.

Szólt a sírkertek rendbetételéről Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a német állam támogatásával; ennek kapcsán kitért arra is: a Mazsihisz számára fontos a vidéki temetők karbantartása, viszont vannak olyan létesítmények, amelyek nem a Mazsihisz tulajdonában vannak, de a vezetés dolgozik azon, hogy minél több viszszerkerüljön a Szövetséghez.

Büszke vagyok arra, hogy megválasztásom óta a vidéki hitközségek 85 százalékát meglátogattam. Csak négy helyen nem voltam még, de a nyáron az is meg fog történni – mondta dr. Grósz Andor.

Az elnök megemléltette, hogy a Mazsihisz hallatja a hangját, ha Magyarországon antiszemita jelenségeket tapasztal. Előbb egy egri, majd később egy keszthelyi önkormányzati képviselő is megosztott gyűlöletkeltő, rasszista és náci szellemiségű idéző képet, emiatt a Szövetség nemcsak a nyilvánosság előtt fejezte ki tiltakozását, de a magyar kormánynak is jelezte, hogy az ilyen posztok elfogadhatatlanok.

Az elnöki beszámolóban elhangzott: kiemelten fontos a fiatalok megszólítása, igen eredményesen működik az e célból létrehozott Club Sababa, amely **Lipthay Judit** vezetésével a 16–35 éves korosztály számára szervez vallási tartalmakat hordozó kulturális programokat. Dr. Grósz Andor beszélt a Rumbachban működő Rumbi Tanházzal, amely **Rapi-Legény Zsuzsanna** és munkatársai jóvoltából nagy sikerrel zajlik. A kul-

Villámtanácskozás (Mester Tamás és dr. Grósz Andor)

Magyar Zsidó Múzeum és Levéltárat is magában foglaló Dohány-komplexummal együtt – a terven felüli bevétele 980 millió forint volt.

A kérdések között szóba került a másodgenerációsok támogatása, ennek kapcsán dr. Kunos Péter ismertette az Együtt egymásért program kimagasló eredményeit. A kezdeményezés keretében különböző támogatási formákra lehetett pályázni, és sok zsidó család élt a lehetőségekkel. A határozatot a közgyűlés 62 igen, 4 tartózkodás, 1 nem szavazattal elfogadta.

Ezután **dr. Németh Tamás** egyetemi docens, a Dohány-körzet elnöke, szervezetfejlesztő ismertette az operatív cselekvési tervet. A dokumentum szerint az anyag elkészítésében nyújtott segítségért köszönetnyilvánítás illeti meg a következőket: dr. Balázs Gábor, **dr. Frölich Róbert**, dr. Grósz Andor, dr. Kunos Péter, **Mester Tamás, Paszternák Tamás, Saliga Enikő, dr. Singer Dávid, dr. Steigler József.** Németh Tamás szóban is megköszönte mindazok munkáját, akik a munkaanyag elkészítésében részt vettek, s külön kiemelte **Heisler András, Horváth József, Gerő Péter** javaslatait, észrevételeit.

A tervről dr. Kunos Péter azt mondta: iránymutatásnak tekinthető anyagról van szó, az abban leírtakat el kell kezdeni végrehajtani. Hozzátette: *Felhívom a figyelmet a leírt gondolatok érvényre juttatására.*

Dr. Grósz Andor ehhez azt fűzte hozzá: a program három évre szóló

közösségi munkába, s ennek hangsúlyozását hiányolja a tervből.

Hozzászólt **Horovitz Tamás**, a Debreceni Zsidó Hitközség elnöke is, aki azt kifogásolta: tudomása szerint Németh Tamásék nem keresték meg a vidéki vezetőket, pedig a stratégia kapcsán az ő szavuk és véleményük is fontos. *Kérem, vonják be a vidéki közösségeket a jövőnkéről szóló stratégiai tervekbe* – mondta.

Válaszában dr. Németh Tamás közölte: nem az történt, hogy szándékosan vagy figyelemhiányból nem vonták be a vidéki vezetőket, hiszen nekik tudniuk kellett a készülő munkáról, mivel a téma tavaly kétszer is a közgyűlés elé került.

Többször elmondtuk: mindenkit kérik, ossza meg észrevételeit, csak hogy vidékről nem jelentkezett senki. *Heisler András, Horváth József és Gerő Péter is saját magától kapcsolódott be a munkába* – közölte.

A közgyűlés elé került a Mazsihisz Szeretetkórház 2024-es pénzügyi beszámolója is, amely szerint az intézmény mérlegfőösszege tavaly 9,7 milliárd forint volt. Szerepel benne az is: 2025-ben befejeződhet a kórház korszerűsítése, hiszen tavaly év végén az államtól megjött a szükséges 2,8 milliárd forint. **Dr. Semes Aszaf** főigazgató megismételte a már korábban elmondottakat: a kórházban a holokauszt túlélők minden körülmények között elsőbbséget élveznek, és különösen odafigyelnek a zsidó kö-

A Mazsihisz elnöke a Zsima elnökével

Fotók: Ritter Doron

zösséghez tartozó betegek mielőbbi ellátására is.

Kényes kérdések keresztútjében

A közgyűlésen felszólalt **Deutsch László** főrabbi, aki azt mondta: aggodik a kásrut miatt, ugyanis szerinte nincs rabbi, aki ellenőrzi például azt, hogy a sakter kicsorbult pengével vág-e, pedig ha csorba a kés, akkor a hús tréfli. Radnóti Zoltán főrabbi erre válaszként megkérte Deutsch Lászlót, hogy ismerkedjen meg a sakterrel, aki vasárnap estétől Magyarországon lesz egy héten át, lehet vele beszélni, és meg lehet nézni, hogy milyen szakszerűen dolgozik. Radnóti biztatott mindenkit, akinek esetleg kételyei volnának, hogy nézze meg a sakter munkáját.

A különfélék között került sor a Zsima és a Mazsihisz kapcsolatának megtárgyalására. Erről dr. Grósz Andor azt mondta: tény, hogy van a Mazsihisz és a Zsima; ha tetszik, ha nem, az egyesület létezik, ezt tudomásul kell venni. Tájékoztatott arról, hogy kormányzati tényezőktől érdeklődött, akik azt erősítették meg neki, hogy a kormány nem a Mazsihisztől vette el azt az állami forrást, amit a Zsimának juttatott.

Közös pontokat igyekeztünk tehát találni, és arra jutottunk: a Zsima tá-mogathatná különböző műemlékek,

egyéb ingatlanok felújítását és kulturális rendezvények szervezését, ha kell, akkor a Mazsihisszel közösen. Ebben tudunk partnerek lenni – mondta az elnök.

Róna Tamás főrabbi hozzászólásában az Örökkévaló különleges áldásának nevezte, hogy van neológ felekezet és neológ egyesület is, ő bízik benne, hogy hosszú évek állnak előttük az együttműködésben.

Tamás Péter, a vidéki temetőrendezésért felelős csoport vezetője közölte: *Zsidó temetői juttatás gyanánt az államtól a Mazsihisz 2,2%-kal kevesebbet kap a Zsima megalakulása óta, mint korábban, ezt mindenki tartsa szem előtt.*

Heisler András hozzászólásában kifejtette: a Zsima a Mazsihisszel szemben jött létre, az egyesület vezetője annak idején közölte, hogy a Mazsihisz nem egyházi funkciókat lát el, tehát megkérdőjelezte a Szövetség állami járadékát. Véleménye szerint végtelen gyengeséget áru el a Mazsihiszről, hogy leül a Zsimával mutyizni, ezért szerinte elvetendő a Zsimával való együttműködés.

Dr. Grósz Andor nem értett egyet Heisler Andrásal, mint mondta: *Arra hatalmazott fel minket a közgyűlés, hogy vitassuk meg az együttműködési lehetőségeket a Zsimával, ennyi történt.*

A közgyűlés végén a záróimát Deutsch László főrabbi mondta.

Együttműködési megállapodást kötött a Bar-Ilan Egyetem és az OR-ZSE

Új fejezetet nyitott a magyar–izraeli tudományos együttműködésben az a Ramat Ganban kötött megállapodás, amelyet az Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem és a Bar-Ilan Egyetem írt alá. Az egyezmény célja, hogy elmélyítse a közös oktatási és kutatási projekteket, az ösztöndíjprogramokat és a hallgatói cserekapcsolatokat, valamint hogy egy közös, nemzetközi szintű tudományos platformot építsen a jövő zsidó értelmisége számára.

A magyar delegációt **prof. Grósz Andor**, a Mazsihisz elnöke, **dr. Balázs Gábor**, az OR-ZSE mb. rektora, **Darvas István** főrabbi, az OR-ZSE elnöke és **dr. Frölich Róbert** országos főrabbi, az OR-ZSE Szentírás- és Talmudtudományi Tanszékének vezetője képviselte. A megállapodást magyar részről prof. Grósz Andor és dr. Balázs Gábor látták el kézjegyükkel.

Az izraeli oldalt **prof. Rivka Tuval-Mashiach**, a Bar-Ilan Egyetem nemzetközi kapcsolatokért felelős alelnöke vezette. **Dr. Yulia Ben Rephael Zemlinskaya**, a nemzetközi kapcsolatokért felelős igazgató kiemelte: *Ez a megállapodás nem csupán két intézmény, hanem két hagyomány és közösség mély, hosszú távú elköteleződését jelenti az oktatás és a zsidó jövő szolgálataiban.*

A több mint másfél órás találkozókon konkrét együttműködési terveket is részletesen egyeztettek. Az OR-ZSE a Bar-Ilan Egyetem Talmud, Zsidó Filozófia és

Darvas István, dr. Frölich Róbert, dr. Balázs Gábor, prof. Grósz Andor, dr. Yulia Ben Rephael Zemlinskaya, dr. Leore Sachs-Shmueli és prof. Barak S. Cohen

Színházművészeti Tanszékeivel közös kurzusokat indít, kutatói együttműködési projekteket hoz létre, valamint megkezdik a közös tudományos kiadványok előkészítését is.

Ez a stratégiai partnerség nem csupán két egyetem kapcsolatát erősíti, hanem egyértelmű üzenetet közvetít a világ felé: a magyarországi zsidó közösség élő, aktív része a globális zsidó tudományos és kulturális párbeszédnek. A Mazsihisz és az OR-ZSE vezetése elkötelezett amellett, hogy a magyar zsidó tudás és szellemiség újra látható és megbecsült szereplője legyen a nemzetközi tudományos életnek.

IZRAELI

A lakosság létszáma a 77. évfordulón: 10,094 millió

Ha szerényen is, de növekedett Izrael lakossága: míg tavaly év végén 10.027.000 fő volt, a Központi Statisztikai Hivatalnak a függetlenség 77. évfordulója alkalmából közzétett adatai szerint Izraelben 10.094.000-en élnek.

A zsidók száma megközelítőleg 7,732 millió (77,6%), míg az arabok száma 2,114 millió (20,9%). Körülbelül 248.000 (2,5%) külföldi.

Az elmúlt 12 hónapban 174 ezer gyermek született, 50 ezer ember hunyt el, és 28 ezer bevándorló érkezett. Összesen 135 ezer fővel, azaz 1,4%-kal nőtt a lakosság. A külföldön tartózkodó izraeliek száma 56.000 volt.

A 2023 végén gyűjtött adatok szerint a világ zsidóságának mintegy 45 százaléka Izraelben él. Az izraeli zsidó lakosság 80%-a őslakos.

Izrael lakosságának körülbelül 27 százaléka 14 éves vagy annál fiatalabb gyermek, és körülbelül 13 százalék 65 éves vagy annál idősebb.

1948-ban csupán 806.000 fő volt Izrael lakossága, ez a szám azóta 12-szeresére nőtt. Több mint 3,5 millió ember vándorolt be az országba a megalakulása óta – közülük 1,66 millió (47,6 százalék) az 1990-es évektől.

Az előrejelzések szerint 2030-ra a populáció eléri a 11,1 millió főt, míg a 100. évfordulóra, 2048-ra 15,2 millióra fog emelkedni.

(Forrás: [ujkelet.live](#))

Közvetlenül a lakosságnak fogják kiosztani a gázai humanitárius segélyeket

A palesztinoknak szánt humanitárius segélyeket a Gázai övezetben tervezett újabb hadműveletek megkezdése és a lakosság délre menekítése után civil szervezeteken keresztül, egy nemzetközi alap felügyeletével és az izraeli hadsereg biztosítása mellett közvetlenül a gázaiaknak szállítják majd ki – közölte a Ynet, a Jediót Ahronót című újság hírportálja az izraeli hadművelési tervekre hivatkozva.

A hadsereg ki fog jelölni a hadjárat idején is biztonságos területet, ahol átvilágítják a segélyért érkező palesztinokat, hogy ezzel megakadályozzák az övezet irányító Hamász szélsőséges iszlamista szervezet tagjainak belépését.

A terv keretében egy, az Egyesült Államok által vezetett nemzetközi alapról tárgyalnak, amely független lesz, és megfelel minden humanitárius alapelvnek. Ez az alap fogja felügyelni a Gázai övezetben a biz-

tonságos elosztást, és együttműködik majd civil és kormányzati szervezetekkel egyaránt. Nem Izrael, hanem az alap fog cégeket alkalmazni a munka elvégzésére.

Az ENSZ együttműködését is kérni fogják ahhoz, hogy az élelmiszerre szánt pénz nemzetközi donorországoktól származzon, Izraelnek pedig gondoskodnia kell az elosztópontok létrehozásáról.

Izrael ugyanis nem finanszírozza az élelmiszerelosztást, de vállalta a biztonságos segélyelosztó helyszínek infrastruktúrájának kiépítését. A felek előrehaladott tárgyalásokat folytatnak a donorországokkal és számos olyan szervezettel, amelyek finanszírozni fogják az alap működését.

A gázai humanitárius segélyek elosztásáért felelős nemzetközi alappal kapcsolatban az izraeli sajtó szerint hangsúlyozzák, hogy az minden humanitárius elvvel összhang-

Izrael a világ nyolcadik legboldogabb országa

Annak ellenére, hogy még mindig háborúban áll, Izrael a világ nyolcadik legboldogabb országa az összesített, 2025-ös világboldogság-jelentés szerint. Mindössze három helyet rontott a tavalyi évhez képest.

A World Happiness Report az országokat a válaszadók 2022–2024-es évekre vonatkozó értékelései alapján rangsorolta. A kérdéssorban arra kérik a válaszadókat, hogy

értékeljék az életüket egy egytől tízig terjedő skálán. Olyan változókat is figyelembe vesznek a rangsorolt több mint 130 államban, mint az egy főre jutó GDP, a szociális támogatások, a várható élettartam egészségesen és a korrupció.

A listát Finnország vezeti, amely már hosszabb ideje végez az élen. A finneket Dánia és Izland követi a dobogón, majd Svédország, Hollandia, Costa Rica, Norvégia következik a rangsorban.

Jichák Hercog: Folytassuk közösen zsidó történelmünk alakítását!

A zsidó állam függetlenségi napja, jom háacmaút alkalmából közöljük Jichák Hercog államelnöknek Izrael és a világ zsidóságához írott üzenetét. Boldog 77. születésnapot, Izrael!

Ebben az évben, miközben a zsidó államiság áldását ünnepeljük, tudatában vagyunk azoknak az áldozatoknak és megpróbáltatásoknak is, amelyeket ez tőlünk megkövetel. Ezek pedig számosak.

Október 7-e óta mi, Izraelben élők, a társadalmunk biztonságáért és épségéért vívunk küzdelmet. Oly sokan vannak Izraelben és a világ számos közösségében, akik továbbra is az első vonalban állva harcolnak a terrorizmus mindannyiunkat fenyegető sötét erőivel, védelmezve a szabad világ alapjait.

Szívünk újra és újra összeszorul testvéreink szörnyű sorsa láttán, akiket – holtan vagy élve – még mindig fogságban tartanak, brutálisan lábbal tiporva minden jogi, emberi és erkölcsi normát. Kétségtelen, hogy amíg az utolsó foglyunk is ki nem szabadul, nem válhatunk teljessé, és nem léphetünk a valódi gyógyulás útjára. Ezzel egy időben az antiszemitizmus ismét számtalan formában lángolt fel világszerte, alapjaiban rengetve meg a közösségek biztonságérzetét mindenütt.

De most ebben a pillanatban, barátaim, több rejlik pusztá gyásznál és fájdalomnál. Utunk hosszabb, küldetésünk pedig átfogóbb annál, semhogy egyetlen gyászidőszak határai közé szoríthassuk. A veszteségeink felett érzett fájdalom mellett újra tudatosult bennünk,

Lézerfegyverrel a rakéták és drónok ellen

Izrael a világon elsőként Magen Or, vagyis Fénypajzs néven nagyszabású hadművelési lézerfegyvert vetett be drónok és rakéták elfogására. Ezzel az elhárító rendszerrel lőtték ki a libanoni síita Hezbollah több tucat drónját. A katonai jelentések szerint az elfogások aránya kiemelkedően magas volt, nemzeti jelentőségű létesítményeket és civilek életét védte az új eszközzel. A legtöbb elfogott drón a Hezbollahtól származott, de más hadszíntereken is alkalmazták már.

Az újítás különösen gazdasági szempontból fontos, ugyanis az ellenséges lövedékek elfogására indított rakéták több tízezer dollárba kerülnek, míg ez a rendszer egyenként mintegy ötdolláros költséggel semmisíti meg a rakétákat vagy drónokat.

A technológiai áttörés az izraeli Rafael és az Elbit nevű cég, valamint a védelmi minisztérium kutatás-fejlesztési egysége közös munkájának eredménye. A rendszer elektromos lézeren alapul, és azt tervezik, hogy a jövőben

kiegészíti az olyan, régebbi légvédelmi rendszereket, mint a szintén izraeli fejlesztésű Vaskupola, a Varázspálca vagy a Nyíl.

Ez történelmi áttörés: Izrael az első ország, amely működőképes, bevethető lézerfegyvert alkalmazott sikerrel a harc téren – mondta Daniel Gold, a védelmi minisztérium kutatás-fejlesztési egységének vezetője. A lézer a jövőben új védelmi réteget nyújt majd Izrael többszintű rakétavédelmi rendszerében – tette hozzá.

Az új légvédelmi rendszernek ugyanakkor korlátai is vannak, ugyanis működése erősen függ az időjárástól, mert rossz látási viszonyok mellett, ködös, esős vagy felhős időben kevésbé hatékony. Ráadásul még egyszerre csak egy fenyegetést tud kezelni, és a hatótávolsága mindössze tíz kilométer, ami jóval csekélyebb a Vaskupola negyven kilométeres hatósugaránál. Ezért egyelőre a Vaskupola rendszereinek részeként, és nem önállóan működtetik. A háború során eddig titokban tartották az alkalmazását.

A hadsereg tapasztalatai alapján az izraeli védelmi ipar már a következő generációs lézeres rendszereken dolgozik, melyek remélhetőleg majd orvosolják a jelenlegi hiányosságokat. A Rafael fegyvergyár elnöke, **Juval Steinic** szerint a Fénypajzs forradalmasíthatja majd a modern harcteret. **Ez nemcsak technológiai, hanem hadászati fordulópont is – olyan áttörés, amely hosszú távon csökkentheti a védelmi költségeket, és megvédelheti Izrael polgárait és katonáit – nyilatkozta Steinic.**

A védelmi minisztérium már több ezer darabot rendelt a rendszerből mintegy 2 milliárd sékel értékben, és további támogatásra is számítanak az Egyesült Államok tizennégy milliárd dolláros katonai segélycsomagjából. (MTI)

hogy mély, belső erőforrás lakozik mindannyiunkban. E nehéz időkben megtapasztalhatuk, hogy mi, Izraelben élők és a világ zsidó közösségei mennyi erőt meríthetünk egymásból, s milyen

mélyek és rendíthetetlenek kötelekeink a gyűlölettel és minden megpróbáltatással szemben. Mennyire sokat jelent mindannyiunk számára az összetartozás érzése, a közös identitás, a kölcsönös támogatás és a büszkeség. És valóban nagy ajándék, amit ez a kapcsolat nyújt számunkra.

Az elmúlt esztendő során testvéreink ezreivel találkoztam számos közösségben, szerte a világon. Tanúja voltam, ahogy zsidók az élet minden területéről felhívják a kihíváshoz, és oly sokféle módon állnak ki és cselekszenek – egymásért és Izraelért. Ez inspirált és mélyen megindított engem.

Miközben Izrael függetlenségének napjáról emlékezünk meg, legyünk figyelemmel a kapcsolataink ajándékára – arra a kiváltságra és felelősségre, hogy folytassuk közösen zsidó történelmünk alakítását. És arra az örök elhivatásra, hogy továbbra is küzdjünk azért, ami igazán fontos: foglyainkért, erkölcsi örökségünkért és közös jövőnkért.

Ezúton küldöm legmélyebb személyes támogatásomról szóló üzenetemet mindannyiótoknak, bárhol is éljete a világon. Adassék meg nekünk, hogy sok valódi örömteli pillanatban osztozhassunk! Jeruzsálemből kívánok mindannyiótoknak boldog függetlenségi napot!

Jichák Hercog
Izrael Állam elnöke

„Ne pánikoljunk, de legyünk résen”

Iszlamista fenyegetés Európában

A rettenetes október 7-e háttéréről és annak következményeiről tartott előadást az izraeli belbiztonsági szolgálat, a Sin Bét egykori magas rangú tisztje, **Sálom Ben Hanan** a Rumbach Sebestyén utcai zsinagógában. A rendkívül izgalmas rendezvényen az előadó feltárta azokat az okokat, amelyek arra engednek következtetni: az Irán által a háttérből vezérelt iszlamista erőszak hosszú távon nemcsak az izraeliekre, nemcsak a zsidókra, hanem a teljes nyugati civilizációra fenyegetést és veszélyt jelent.

Sálom Ben Hanan előjáróban azt ecsetelte: nem szabad elhinnünk, hogy a nyugati világban békés vallási köntösben megjelenő iszlám vallás-gyakorlás célja mindössze a hitéleti oktatás és a hagyományok erősítése a muszlim közösségekben. Az iszlám ugyanis nem békés, hanem térítő vallás, amely azokra a területekre, amelyek nem az iszlám befolyása alatt állnak, úgy tekint, mint meghódítandó térségekre. Ezért az iszlám *békés arca* csak olyan álca, amely ezt a szándékot kívánja leplezni.

Kitért arra is, hogy különösen nagy veszélyt jelentenek a nyugati

A Sin Bét volt főtisztje egy korábbi előadásán a Mazsihisz-BZSH székházának dísztermében

Fotó: Ritter Doron

világra azok a *magányos farkasok*, akik sok esetben semmilyen muszlim közösséggel vagy terrorista sejtrel nem állnak kapcsolatban. Az ilyen emberek ugyanis sokszor annak hatására radikalizálódnak, hogy folyamatosan hallgatnak vagy olvasnak a nyugati világ ellen uszító iszlamistákat, amit megkönnyít az internet is. Hiszen míg egy-egy esetben a beépített emberek révén korábban könnyű volt kiszűrni és izolálni a halálos fenyegetést jelentő muszlimokat, addig az internet korá-

ban a veszélyes eszmék online módon terjedhetnek, nem szükséges ehhez személyes kapcsolat.

A magányos elkövetők motivációi kapcsán Sálom Ben Hanan kifejtette: az iszlám szigorúan tiltja az öngyilkosságot, de az öngyilkos terroristák esetében kivételt tesz. Korábban a muszlim mártírok olyan harcosok voltak, akik a halál veszélyének tudatában mentek háborúba, az újkori terroristák azonban eleve halálra készülnek, tehát nem mártírok a szó korábbi, hagyományos értelmében, hanem öngyilkos terroristák, az iszlám azonban az elmúlt évtizedekben változott, így őket is olyan mártíroknak tekintik, akik jutalmat kapnak az úgynevezett muszlim paradicsomban.

A volt Sin Bét-főnök hasonló változásról számolt be a nők ellen elkövetett erőszak kapcsán is: míg korábban a Hamász nem vett fel a soraiba olyanokat, akik nőket gyaláztak meg, október 7-én már konkrétan olyan parancssal küldték a terroristákat az izraeli települések ellen, hogy kövessenek el erőszakot nők, sőt gyermekek ellen.

Sálom Ben Hanan Iránt olyan *polip-államnak* nevezte, amely nem hagyományos háborút folytat Izrael ellen hagyományos harcászati eszközökkel, hanem a csápjával a háttérből mozgat különböző muszlim militáris szerveződések, csoportokat, sőt nem egyszer megtörtént, hogy külföldön tartózkodó izraeli polgárokat próbálták beszervezni a zsidó állam ellen.

Az előadó ugyanakkor nem hallgatta el az izraeli gyakorlattal kapcsolatos kritikáit sem, és meg is említett egy különösen kirívó esetet. Mint mondta: egy palesztin gyilkosnak a börtönévei alatt lehetőséget biztosítottak tanulásra, így az elítélt nagy jártasságot szerzett az informatikában. Csakhogy a szabadulása után éppen ezt a tudását vetette be, és hacker-tevékenységgel kezdett harcolni Izrael ellen...

Mester Tamás, a Mazsihisz alelnöke, a BZSH elnöke feltette a mindnyájunkat foglalkoztató kérdést: Hogyan történhetett meg október hetediké? A volt Sin Bét-főtiszt rendkívül diplomatikus választ adott: nem nevezett meg sem személyi, sem intézményi, hatósági felelősöket, hanem általában véve a hibázásra, tévedésre, gyengeségre képes emberi tényezőkkel magyarázta a történeteket.

Dr. Nógrádi Péter, a Mazsihisz másik alelnöke azt a témát feszegette, hogy mennyire vannak biztonságban a gyermekeink, azaz az iszlamista radikális irányzatok számunkra jelentenek-e veszélyt. Erre válaszul Sálom Ben Hanan azt mondta: hazája számos ország vonatkozásában felhívja a saját állampolgárai figyelmét arra, hogy kerüljék a feltűnést, lehetőleg ne beszéljenek hangosan héberül, azaz rejtsek el izraeli mivoltukat, ám ezen országok között Magyarország nem szerepel. Magyarországon ne essünk pánikba, ám legyünk mindig résen, mondta, hiszen nem árt mindig szem előtt tartani: az iszlám nem békés vallás, az iszlám Nyugaton hódítani, terjeszkedni akar, mégpedig erőszakos eszközökkel.

Művészet, identitás és plakátkultúra a századfordulón

Az élet művészete. Szecessziós plakátművészet és tárgykultúra Magyarországon (1895–1914) címmel nyílt nagyszabású kiállítás a Bartók Tavaszi Nemzetközi Művészeti Hetek keretében a Magyar Nemzeti Galériában. A tárlat, amely október 5-ig várja – kivételesen hétfőnként is – a látogatókat, a magyar plakátművészet első aranykorát idézi fel, s emellett a korszak lenyűgöző tárgykultúráját is bemutatja. Külön érdekesség felfedezni azokat a zsidó származású alkotókat, mecénásokat és műzsákat, akik meghatározó szerepet játszottak a modern magyar vizuális kultúra formálásában.

A szecesszió legszembetűnőbb törekvése a művészet és az élet összeolvasztása volt – célja a teljes vizuális környezet formálása, az utca és az otthon esztétikájának megújítása. Ebbe a kontextusba illeszkedik a plakátművészet megszületése is. A plakát mint új kommunikációs médium egyszerre szolgált a modern kereskedelmi igényeket és a művészi önkifejezést. A nagyvárosok közterei újfajta művészeti felületté váltak, ahol az „utca művészei” formálták a közízlést – és a szecesszió éppen ezt kívánta elérni.

A kiállításon szereplő plakátok sokfélesége tükrözi a szecesszió nemzetközi és regionális sokszínűségét. A gyökerek az angol Arts & Crafts mozgalomig nyúlnak vissza, amely a kézművesség újjáélesztését tűzte ki célul az iparosodás korában. A természetből merített ornamentika, az antiracionalista miszticizmus és a modern funkcionalizmus különös, mégis egységes egészé olvad össze. Közép-Európában – így Magyarországon – a szecesszió nemzeti karaktert is kapott, hiszen a népművészet beemelésével válaszolt a modernizmus kihívásaira.

A kiállítás nagy hangsúlyt helyez a zsidó származású művészek és műzsák bemutatására. **Alfons Mucha**, a Párizsban élő cseh litográfus **Sarah Bernhardt** számára készült, ikonikussá vált színházi plakátjaival vált világhírvé. Bernhardt, a korszak egyik legünnepeltebb színésznője zsidó származású volt, és sajátos, karizmatikus kisugárzása Muchát hosszú éveken át inspirálta. Ezek a plakátok nemcsak művészi bravúrok, hanem a korszak nőideáljának és esztétikai érzékenységének is tükröi.

A bécsi Secession mozgalom első kiállításához **Gustav Klimt** készített plakátot, akinek legismertebb műzsája, a műgyűjtő és mecénás **Adele Bloch-Bauer** szintén zsidó származású volt. Adele nemcsak a híres portré ihletője lett, hanem a századfordulós bécsi kulturális élet meghatározó alakja is. Klimt és Adele kapcsolata túlmutatott a szokványos modell-művész viszonyon – együtt testesítették meg a korszak intellektuális és érzéki kifinomultságát.

A magyar plakátművészet egyik úttörője **Faragó Géza** volt, aki zsidó családban, Frankfurter Sándor és Rothberger Terézia gyermekeként született. Tehetsége korán megmutatkozott, és tanulmányait Párizsban folytatta, többek között Alfons Mucha műhelyében. Faragó nemcsak kiváló plakáttervező, de a hazai karikatúra és díszletművészet jeles képviselője is lett. Önálló kiállításai voltak Berlinben, Münchenben és az Ernst Múzeumban, munkáit a Nemzeti Szalon is bemutatta. Humorral és egyedi vizualitással átítatott alkotásai a magyar szecesszió és modernizmus esszenciáját hordozzák.

A kiállítás egyik legkiemelkedőbb darabja kétségtelenül az ikonikus Tungsram-plakát, amely nemcsak a szecessziós stílusjegyeit viseli magán, hanem egy korszak technikai és vizuális újításainak is emléket állít. Az 1896-ban alapított Egyesült Izzólámpa és Villamossági Rt. 1912-től a Tungsram védjegy alatt forgalmazta új fejlesztését, a korábbiaknál fehérebb fényt kibocsátó volfrámlámpát, amely rövid idő alatt a modern világítás egyik jelképévé vált.

Faragó Géza plakátja egyúttal költői ábrázolás is: a szolnoki és kecskeméti művésztelepeken szerzett tapasztalatainak hatására a fény fogalmát több síkon, lírai eszközökkel jelenítette meg. A vízpárti jelenet különös atmoszféráját a kalapos nőalak – aki állólámpára emlékeztet – és a világító szemű fekete macska teremti meg, mindketten az elektromosság szimbólumaként értelmezhetők. A nőfigurában a kortársak egy része **Aschner Lipótnak**, a vállalat kereskedelmi igazgatójának feleségét vélte felfedezni, ami csak tovább növeli a plakát személyes és művészi rétegzettségét.

Egy másik jelentős művész, **Bíró** (született Weinberger) **Mihály** a századelő radikális szellemi közegében mozgott. A Nyugat köréhez tartozott, és az Auróra című folyóirat számára készült plakátján a klasszikus művészet időtlen értékeit idézte meg. A náciizmus előretörésekor kénytelen volt elmenekülni Magyarországról, sorsában így a 20. századi zsidó értelmiség számos más alakjával osztozott, akik a politikai üldözés elől menekülve, külföldön folytatták pályájukat.

A századfordulós magyar szecessziót áthatotta a nemzeti önmeghatározás igénye. A népművészeti motívumok – így a tulipán, a páva vagy az istenfa – beépítése nemcsak esztétikai, de identitáspolitikai jelentőséggel is bírt. A gödöllői művésztelep tagjai például gyűjtőutakra indultak, hogy tanulmányozzák a paraszti vizuális kultúrát, amelyet ezután szecessziós stílusban dolgoztak fel.

A kiállításon nemcsak a plakátok, de az igényesen szerkesztett kulturális folyóiratok is helyet kaptak, hiszen ezek jelentették a korszak intellektuális közegét. A lapok szerkesztőiségei valódi alkotóműhelyekként működtek: innen indult sok plakáttervező karrierje is.

A szecessziónak tehát egyszerre volt nemzetközi és magyar vonulata, modern és tradicionális, elitista és demokratikus jellege. A korszak művészete – benne a plakátkultúra – nemcsak esztétikai, hanem társadalmi és identitásbeli kérdésekre is válaszokat keresett. A zsidó származású alkotók, műzsák és mecénások pedig elválaszthatatlan részei voltak ennek a fénylő, mára már klasszikussá vált aranykornak.

A 20. század hajnalát egyszerre hatotta át a technikai fejlődés és a gazdasági fellendülés iránti eufória, valamint a gyors változások okozta bizonytalanság. A plakátokon és vásárokon megjelenő modernitás képe – a polgárosodás, az ipari fejlődés és az urbanizáció ígérete – egy dinamikus épülő jövőt vetített előre. Ám mindezt hamar beárnyékolta a kor belső feszültségei és a világpolitikai ellentétek, amelyek 1914-ben egy soha nem látott pusztítással járó világháborúban csúcsosodtak ki, végleg lezárva a századforduló reményekkel teli korszakát.

Zucker-Kertész Lilla

Ronald S. Lauder: Új projektekre van szüksége a zsidó népnek

Történelmi jelentőségű beszédet tartott a több mint 70 zsidó közösséget képviselő 350 küldött előtt **Ronald S. Lauder**, a Zsidó Világkongresszus (World Jewish Congress – WJC) elnöke a világszervezet plenáris ülésén Jeruzsálemben, merész víziót vázolv fel a zsidó nép ellenálló képességéről és egységéről az október 7-e utáni világban.

Ahogy Izrael nem tudta előre látni a Hamász meglepetésszerű támadását, úgy mi sem tudtuk előre látni a szabad világ gondolkodásmódja elleni totális offenzívát – mondta Ronald S. Lauder. Emiatt Izrael nemcsak október 7-én szenvedett támadást: október 8-án az egész zsidó világot megtámadták. Az elnök egyúttal új, globális erőfeszítésekre szólított fel: *Most új projektekre van szükség a zsidó nép számára – egy olyanra, amely több millió gyermeket oktat, zsidókat és nem zsidókat egyaránt. Iskoláról iskolára kell járunk, hogy eltávolítsuk az Izrael-ellenes és antiszemita tanárokat és oktatási vezetőket. Ez nem lesz könnyű, de a Zsidó Világkongresszusnak kell az élen járnia.*

Laudert – aki 2007 óta tölti be a WJC elnöki tisztét – a plenáris ülés küldöttei egyhangúlag újraválasztották. **Chella Safrát** az igazgatótanács elnökévé, **Aaron Frankelt** kincstárnokká, **David Koshitzkyt**, a WJC észak-amerikai elnökét pedig a WJC politikai tanácsának élére választották. A közgyűlés küldöttei megszavaztak egy átfogó politikai határozatsomagot is.

A WJC vezetőjének beszédét különleges ünnepség előzte meg, amelyen a zsidó állam elnöke, **Jichák Hercog** átadta Laudernek az ország elnöki kitüntetését, elismerve több évtizedes elkötelezettségét Izrael és a zsidó nép iránt. Laudernek a zsidó világ érdekében kifejtett tevékenységéről Hercog ezt mondta: *Hatalmas örömmel és büszkeséggel tölt el ez a pillanat, amikor viszsza gondolok generációink egyik legjelentősebb zsidó vezetőjének egy egész életén át tartó közszolgálatára.*

Izrael elnöke hozzátette: *A Zsidó Világkongresszusban végzett munka révén a WJC hatalmas befolyással rendelkező globális szervezet lett, amelyet a zsidó nép és a világ minden táján élő zsidó közösségek diplomáciai karjaként a legmagasabb becsben tartok.*

A WJC kitüntette Tal Soham egykori túszt és családját

A WJC izraeli regionális elnöke, **Sylvan Adams** által a Jeruzsálemi Tolerancia Múzeumban rendezett megnyitó gálán **Mike Huckabee**, az Egyesült Államok izraeli nagykövete is beszédet mondott, amelyben hangsúlyozta: szilárdan ki kell állni a szélsőségek ellen és meg kell erősíteni a globális biztonságot.

Az est egyik legmeghatóbb mozzanata az volt, amikor Huckabee nagykövet Lauderrel és Adamsszal együtt átadta a különleges Resilience díjat Tal Soham korábbi túsznak, a feleségének, Adinak, valamint gyermekeiknek, Jahelnek és Navehnek, elismerve bátorságukat és kitartásukat a felfoghatatlan terror közepette.

Az eseményen Huckabee nagykövet közölte: *Soha nem látott mértékben kell összefogni annak tudatában, hogy a terror és mindazon szörnyűség, amit a Hamász Tálnak és oly sokaknak okozott, Teheránból, Irán fővárosából indult.*

A megoldás nem egyszerűen az, hogy levágjuk a fa ágait, hanem a fa törzséhez kell eljutni, egyszer és mindenkorra gondoskodva arról, hogy ez a fenyegetés megszűnjön Izrael, az Egyesült Államok és minden erkölcsös, szabad és tisztességes ember ellen – jelentette ki.

Micsoda öröm, hogy megélhettem ezt a napot!

(Folytatás az 1. oldalról)

Az emléktábla-avatásra a Mazsihisz, a BZSH, valamint az Építési és Közlekedési Minisztérium invitálta a résztvevőket. A tárca részvétele azért fontos, mert jelenleg ők használják az épületet. Ez a magyarázata, hogy a felszólalók sorát **Nyul Zoltán** helyettes államtitkár nyitotta meg, majd **dr. Grósz Andor**, a Mazsihisz elnöke következett. Ezután dr. Lebovits Imre szólt az egybegyűltekhöz, végül **dr. Radvánszki Péter**, a Páva utcai közösség rabbija mondta el beszédét, majd a gyászimát megölt hittestvéreinkért. (A Mazsihisz-elnök és a rabbi beszédét cikkünk alatt rövidítve közöljük.)

Az emléktábla állítását **Répás Péter**, a Mazsihisz munkatársa vitte keresztül, mert felismerte, hogy a Mikéfe nem olyan ismert a magyar emlékezetben, amennyire megérdemelné: az 1842-ben alapított és a kommunista rezsim által 1949-ben megszüntetett szervezet működését ugyanis mindig a modern gazdálkodás, a magas szintű oktatás és a mély szociális érzék jellemezte. Az 1840-es években **Kossuth Lajos** és **Batthyány Lajos** által is támogatott zsidó egyesület egykori kertésztelepének Budapest X. kerületében még állnak a maradványai, s megvan a fentebb említett tanonciskola épülete is, amelyek impozáns jellege azt szimbolizálja, hogy a Mikéfe kiemelkedő és egyedülálló helyet foglal el a magyar agrártörténetben.

A holokausztűtlélő dr. Lebovits Imre az avatáson azt mondta: csak jó emlékei vannak egykori iskolájáról, hiszen az olyan lehetőségeket adott neki, amelyekről egyszerű tisztafüredi zsidó fiúként nem is álmodhatott. Tizenöt éves korában vitték el munkaszolgálatra a keleti frontra, majd a nyugati határra. *Én túléltem, de anyámat, apámat megölték, és Tiszafüreden, ahol valamikor több mint száz zsidó család élt, ma már egy sincs* – tette hozzá.

Nyul Zoltán házigazdaként köszöntötte a résztvevőket, s a Mikéfe tevékenységére és a tárca feladataira utalva azt mondta: *Munkánkban egyszerre van jelen az értéktérítés, az értékmentés és az értékmegőrzés, ezért nagy megtiszteltetés nekünk, hogy ebben az épületben dolgozhattunk.*

Dr. Grósz Andor: Ezt az álmot is megtörte a történelem

A Mikéfe története – ahogyan azt a történészek is mondják – olyan, mint egy cseppben a tenger. Minden benne van, amit a magyar zsidóság sorsa jelenthetett a 19. és 20. században: remény, építkezés, törekvés, elhivatottság – majd kirekesztés, üldöztetés és pusztulás.

Az egyesület 1842-es alapítása óta a magyarországi zsidóság egyik jelentős, példamutató intézményévé vált. Képezte a fiatalokat, szakmát adott a kezükbe, jövőt álmodott nekik, és jövőt épített velük. Kézműveseket, kertészeket, földműveseket oktatott – ingyenes ellátással, internatusi rendszerben, bentlakással. De ami még ennél is több: a szaktudáson túlmenően értékeket adott, közösséget épített és példát mutatott.

A világháborús vereség és az azt követő pénzügyi válság majdnem az egyesület végét jelentette. Összefogással és némi külföldi, közötte Joint-segítséggel azonban sikerült újra talpra állni. A Mikéfe kertészeti telepe a Keresztúri úton a két világháború között az ország egyik legmodernebb és legsikeresebb kertészeti intézményévé fejlődött. Nemcsak oktatott, hanem gondoskodott is – árva, hadiárva és nehéz sorsú gyermekekről. Nemcsak képzett, de bátorított is. És nemcsak dolgozott, de álmodott is egy jobb világról.

Ám – mint oly sok zsidó más kezdeményezést – ezt az álmot is megtörte a történelem. A harmincas évektől egyre növekvő antiszemitizmus, majd a nyilas rémuralom és a vézskorszak – a magyar zsidóság tragédiája – elpusztította a telepet. Az egyesület tagjainak egy része soha nem tért vissza. Megölték őket – csak azért, mert zsidók voltak.

Ez az emléktábla nemcsak egy kő. Ez egy közös kiállás. Egy üzenet tőlünk, a túlélők leszármazottaitól, az utódoktól: „Itt voltunk. Itt vagyunk. És itt leszünk.”

Nemrégiben olvastam a bolgár-francia filozófus és irodalmár, Tzvetan Todorov egy mondatát, amelyet egy hasonló eseménnyel kapcsolatban jegyzett fel: „Az élet veszített a halállal szemben, de az emlékezet csatát nyert a semmi ellenében.” Valóban. Minden tábla, minden név, minden megemlékezés – ilyen nyertes csata.

Köszönöm mindenkinek, aki tevékenységével hozzájárult e tábla felállításához, a Mikéfe emlékének megőrzéséhez. Köszönöm önöknek, hogy csatlakoztak hozzánk, és ma együtt emlékezhettünk.

Ahogyan a táblán is olvasható, emlékükből fakadjon áldás. Seihiye zihronám livráhá!

Radvánszki Péter: Ember a mező fája, mondja a Tóra

Egy egyesületre, a Mikéfére emlékezünk. Legfőbb célkitűzése az volt, hogy diákjai, végzettjei abban az áldásban részesüljenek, amit Becálél, a nagy iparművész és társai kaptak, hogy megteljenek „isteni szellem-

mel, bölcsességgel, értelemmel és szakértelemmel minden iparos munkában”.

A Mikéfé 1842-ben alapították, és a kezdetektől fogva, 107 éven keresztül, mindig is üttörő, hősies munkát végzett. Részben érdekvédelmi munka folyt, hiszen a korabeli céhek megtagadták a zsidó inasok felvételét, és ráadásul állandó zaklatásnak voltak kitéve. A Mikéfe így többször fellépett tanoncai, inasai védelmében. De elsősorban mesteremberképzéseivel tűnt ki. Több száz iparost, kertészt, földművest képeztek itt, de volt jótékonyági bizottsága és női bizottsága is. A virágkertészet rendszeresen érmekeket nyert a pesti virágkiállításokon. De volt tájkertészet, faiskola, gyümölcsös, konyhakertészet, szőlőszet, takarmánygazdaság, tehenészet, baromfitenyésztés. A Mikéfében be akarták bizonyítani, hogy a zsidók nem irtóznak a fizikai munkától, és természetesen – már ha ilyet bizonyítani kellett – sikerült is.

Fontos az is, hogy a hitközség állítatja a táblát, hiszen a kezdeti tőkét is a pesti izraelita hitközség adta. Az alapítás Schwab Löw főrabbi elnöklése alatt történt, aki a szabadságharcban is részt vett.

Nemcsak egyének, személyek lehetnek tagok, hanem hitközségek is. Az ország talán legtöbb izraelita hitközsége pártoló vagy rendes tagja volt a Mikéfének. Az 1929–30-as évi beszámolóban hálával emlékeznek meg Hevesi Simon főabbiról, aki rendet, egységet és békét teremtett, és így tiszteletbeli elnökké választották. Volt imaterem is, és alapvető tantárgy- és vallásoktatás is, hiszen bentlakásos iskoláról van szó.

A holokauszt alatt szinte teljesen elpusztult minden, a támogatók és a tagok nagy részét pedig megölték. Az épületet újra fel kellett újítani, a kertészképző telepet pedig újratelepíteni, újra virágzóvá tenni. A Joint és a megmaradt zsidóság adományozói segítségével a tanoncképzés szinte azonnal újraindult, és 1946-ban már örömmel számolnak be arról, hogy a Habonim Dror ifjúsági csoport dolgozik a kertészképző telepen. Nagy reményekkel indult tehát újra a Mikéfe munkája, sajnos nem tudták, hogy három év múlva méltatlanul, igazságtalanul fogják bezárni az egyesületet, államosítani minden ingó és ingatlanvagyonát.

Emlékezhetnénk fák ültetésével szeretteinkre. Hiszen „ember a mező fája”, mondja a Tóra. Ezen motívumot használva Jeremiás próféta mondja: ha szem előtt tartod ezeket az üzeneteket, akkor „[o]lyan leszel, mint a fa, amely víz mellé van ültetve és amely folyó mellé bocsátja gyökereit, mely nem látja, mikor jön a hőség és zöldellő lesz a levele; a szárazság évében sem aggódik és nem szűnik meg gyümölcsöt teremni”.

Ez a Mikéfe üzenete a mai kor számára. Kívánom ezt és azt az áldást is mindannyiunknak, amelyre a Mikéfe tanárai, diákjai is olyannyira vágytak. Kívánom, hogy megteljünk „bölcsességgel, értelemmel és szakértelemmel minden iparos munkában”.

„Ragyogtassa az Örökkévaló az Ő arcát reád...” (IV.M. 6/25)

A híres ruzsini rabbi, Jiszráel Friedman (1797–1851) két fia, Sálom Jozsef (1813–1871) szadagorai és Mordecháj Srágá (1815–1875) husiatyni rabbi őszinte testvéri barátságban éltek egymással. Ám miután kiderült, hogy híveik nézetei, szokásai eltérnek, viszály és ellenségeskedés támadt a két tábor és ezzel a két testvér között.

Egy alkalommal, miután hosszabb idő után találkoztak, testvériesen üdvözölték és megölelték egymást. Így szólt a husiatyni Mordecháj Srágá rabbi: – Jó hírem van számodra, testvérem! Úgy látom, híveink békét kötnek, megbékélnek egymással. Ekkor Sálom Jozsef, Szadagora rabbija ahelyett, hogy örömmel fogadta volna a hírt, keserű hangon válaszolt: – Elhatalmaskodott a hamisság a földön, a Sátán ki akarja irtani a világból az igazságot! Mordecháj Srágá rabbi zavarában némán hallgatott. Sálom Jozsef rabbi így folytatta: – Gondold végig, testvérem! Mit tanít a Midrás? „Miután Isten embert teremtett a földre, az ég angyalai két táborra szakadtak! A szeretet angyala mondta: Ha embert teremtesz, szeretetet fog hozni a világra. Az igazság angyala cáfolta: Ne teremtsél embert, mert az csalásra képes! Az igazságosság angyala sem hagyta szó nélkül: Teremtessék ember, hiszen igazságot fog hozni. Végül a béke angyala: Ne teremtsék, mert viszályt fog teremteni! Mit tett Isten? Megragadta az igazságot, és levette a földre.” (Gen. rabba 7)

– Érted a lényegét? – kérdezte Sálom Jozsef rabbi. – Isten bölcsessége végtelen! Mondja Isten: „Én vagyok az Örökkévaló, és nincs más, aki alkot világgosságot és terem sötétséget, szerez békét és terem rosszat; én, az Örökkévaló teremtem mindezeket.” (Jes. 45/7) A Teremtő az igazságot a földre vetette, hogy ne zavarja az ember teremtésében. Tudod, barátom, hogy mit tett Isten a békével? Bölcsseink tanították: „A viszály az igazság gyökeréből támad!” (Misna Avot 5/20) Miután Isten az igazságot a földre vetette, a béke megértette, hogy az igazság nélküli béke hamis béke!

– Szoktak jönni tanácsot kérni emberek, hogy mit tegyenek ilyen vagy olyan ügyekben. Ilyenkor csak azt tudom tanácsolni, hogy mit ne tegyenek. De hogy mit kéne tenniük, azt nem tudhatom, mert a szellemi sötétségbe került emberek kiszámíthatatlanok. Áltatják magukat: „...béke lesz... holott a lélekig ért a kard.” (Jer. 4/10) Elhatárolódnak egymástól: „...ne kérlelj engem, mert nem hallgatók reád.” (uo. 4/16) Amikor Isten áldását kérjük, azt mondjuk: „Ragyogtassa az Örökkévaló az Ő arcát reád...” (IV.M. 6/25) Ezzel szellemi megvilágosodást kérünk, mert: „...az igazak ösvénye akár a fényes napvilág, mely egyre világosabb lesz a nappal megszilárdultjág...” (Péld. 4/17)

– Ne keseredj el, testvérem! Van remény! Isten helyére teszi a dolgokat: „...megteremttem az ajkak gyümölcsét: ez a béke. Béke a távollevőknek és a közeledőknek, mondta az Örökkévaló, én meggyógyítom őket.” (Jes. 56/17)

Szerdócz J. Ervin főrabbi

Mártír-istentiszteletek

Június 22., vasárnap		
Kiskőrös	10.30	zsinagóga
Sárbogárd	15.00	temető
Salgótarján	11.00	temető (Füleki út 55.)
Győr	11.00	temető
Zalaegerszeg	11.00	volt zsinagóga
Június 27., péntek		
Abony	16.30	Ungár-kúria
Június 29., vasárnap		
Mohács	11.00	emlékmű
Kaposvár	11.00	temető
Veszprém	10.00	városi emlékmű
Gyula	12.00	temető
Békéscsaba	15.00	zsinagóga, emlékfal
Dombóvár	14.00	temető
Sopron	11.00	temető
Szeged	9.00	hajdani téglagyári gettó bejárata (Cserzy M. u. 30/b)
	10.30	zsinagóga
Július 6., vasárnap		
Pécs	10.00	zsinagóga
Jászberény	11.00	temető
Cegléd	9.00	kis zsinagóga
Nagykőrös	11.00	zsinagóga
Szolnok	14.00	kis zsinagóga
Szombathely	11.00	
Szekszárd	11.00	Művészetek Háza
Dél-pesti körzet, Soroksár	10.00	temető
Debrecen	10.00	temető (Monostorpályi út 44.)
Pápa	15.30	zsinagóga
Július 20., vasárnap		
Újpest, Rákospalota	18.00	újpesti zsinagóga

A további időpontokat folyamatosan közöljük. Kérjük olvasóinkat, hogy az időpontokat, helyszíneket rendszeresen kísérik figyelemmel a honlapon is (mazsihisz.hu), mert változás lehetséges.

APRÓ- HIRDETÉS

Üzemorvosi, háziorvosi rendelés Zuglóban, Vezér u. 156. VITAPHARM. Hétfő–szerda 15–16-ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 220-0230.

Műfogorrögzítés miniimplantátumokkal. Bp., Szt. István krt. 4. III. 1. 320-4778. www.drviragdentel.hu és www.mini-implantatum.hu

Szociális alapítvány keres megbízható munkatársakat havonta összesen pár órát igénylő feladatokhoz,

díjazás nélkül. 06-1-321-3497, esti órákban.

Budapesten idős személy gondozását, háztartás vezetését napi négy órában vállalom. Tel.: 06-20-585-4952.

Vicc

ENSZ az USA-hoz:
– Van egyáltalán bizonyítékuk, hogy az irániak tömegpusztító fegyverekkel rendelkeznek?
USA:
– Természetesen. Megőriztük a számlákat.

ÚJ ÉLET

Kiadó: Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége
(székhelye: 1075 Budapest, Síp utca 12.)
Kiadásért felelős személy: dr. Kunos Péter
Szerkesztésért felelős személy:
Kardos Péter
1075 Budapest, Síp u. 12.
Tel./fax: +36-1-413-5537,
+36-1-322-2829
E-mail: ujelet@mazsihisz.hu
Főszerkesztő: Kardos Péter
Olvasószerkesztő: Gábor Zsuzsa
Előfizetési díjak:
Belföldön: 1 évre 9600 Ft
Külföldre 13.600 Ft/év
USA és Izrael: 15.000 Ft/év
Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.
OTP bankszámlaszám:
11707024-22118480
OTP SWIFT kód:
(BIC) OTPVHUHB
IBAN:
HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000
Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletág, előfizethető a kiadónál.
Postacsek: 11707024-22118480
Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk intézése a 06-(1)-767-8262-es számon.
Szedés, tördelés:
WolfPress Nyomdaipari Kft.
Nyomdai munkák:
PrimeRate Zrt.
ISSN 0133-1353

Kék-fehér ünnep a Szent István parkban

Csodás napsütés, pezsgő hangulat és több ezer mosolygó arc – így ünnepeltük meg Izrael Állam megalakulásának 77. évfordulóját a Szent István parkban. Az egész napos eseményt a MERKAZ – Héber és Izraeli Kulturális Központ szervezte, de a rendezvény mögött több mint harminc szervezet és kiállító összefogása állt, akik együtt tették felejthetlenné ezt a vasárnapot.

A MERKAZ nagyszínpadán izgalmas és sokszínű programok váltották egymást: a napot a Scheiber-kórus nyitotta, majd jött a *Kisvakond a világ körül* előadás, Gryllus Vilmos fergeteges gyerekkoncertje, a Sirim és az Izraeli Cserkész Kórus fellépése, végül pedig a *We will dance again* közösségi tánc mozgatta meg a közönséget, fiatalokat és idősebbeket egyaránt.

A Mazsihisz és a BZSH standjánál az érdeklődők találkozhattak a BZSH Szociális Osztályának tevékenységeivel, a Mazsihisz Házi Segítségnyújtás és a Mazsihisz Balatonfüredi Üdülő munkatársaival, kedvesnáló foglalkozásokon vehettek részt a Szent István park legcukibb asztalánál, ahol a BZSH Benjámin Bölcsőde és Óvoda dolgozói várták a kicsiket, valamint bekapcsolódhattak a Rumbi Tanház és a Club Sababa programjaiba.

A standnál a látogatók nemcsak információt kaphattak a szervezetek tevékenységeiről, hanem igazi

A Mazsihisz elnöke egy utánpótlással

Fotó: Ritter Doron / Mazsihisz

adrenalinlöketben is részesülhettek: versenyaútó-szimulátorok segítségével körözhatték le egymást; a játékok hatalmas népszerűségnek örvendtek a gyerekek és a felnőttek körében is. A Mazsihisz-sátor a gyereknap kavalkád egyik legnépszerűbb pontja lett – sokan sorban álltak egy-egy gyors körért.

A Rumbi Tanház kreatív játékokkal és kézműves-foglalkozással várta a kisebbeket, akik a zsidó hagyományokat ismerhették meg játékos formában. Volt zsidós ugróiskola,

kézműveskedés és gyerekkvíz, amivel buborékfújót nyerhettek a résztvevők. A Rumbi standja igazi oázis volt a családosoknak, ahol a gyerekek szórakozva tanulhattak és ismerkedhettek a zsidó kultúra világával.

A Mazsihisz Ifjúsági Osztálya, a Club Sababa a fiatalokat megszólító programokkal készült. A standnál beszélgetések, társasjátékok és kedvesnáló Izrael-kvíz várta a látogatókat. Az egyik legnagyobb sikert arató játéknak a Mazsihisz óriásbuborék-fújó show-ja bizonyult: a füves részen tucatnyi gyerek szaladgált és nevetett, miközben saját kezűleg is kipróbálhatták a buborékeregetést.

A legkisebbek számára igazi gyermek-Kánaán varázsoltak a szervezők a Szent István parkba: ugrálóvár, csillámtetoválás, arcfestés, vattacukor – és persze Gryllus Vilmos koncertje. Az izraeli gasztronómia szerelmeseit Cserháti Tamara és Deutsch-Fehérvári Mercédesz különleges fogásai várták, de nem hiányozhatott a falafel, a humusz, a friss gyümölcsök és az alkoholmentes koktélok sem. A délutáni babkasütésen többek között a Mazsihisz munkatársai is részt vettek: Rapi-Legény Zsuzsi, aki a Rumbi Tanház szíve-lelke, valamint Deutsch-Fehérvári Mercédesz, akinek nemrég jelent meg a *Kosher – Deutschék konyhája* című zsidó szakácskönyve.

A Izrael77 program egy napra igazi izraeli hangulatot varázsolt Újlipótváros szívébe. A látogatók megismerkedhettek a zsidó kultúrával, betekintést nyerhettek a sokszínű közösségi életbe és megköszönhették a legfinomabb zsidó ételeket, miközben számos játékos foglalkozáson vehettek részt. Már most várjuk, mit tartogat a következő év!

XIV. Leó pápa üzenete a zsidó közösségnek

(Folytatás a 3. oldalról)

humanitárius segílyt a kimerült civil lakosságnak, és engedjenek szabadon minden túszot!” (Fordította: Tőzsér Endre SP)

Leó pápa személyes levélben tájékoztatta megválasztásáról Riccardo Di Segni római főrabbit is – derült ki egy május 13-án közzétett posztból, amely a római zsidó közösség Facebook-oldalán jelent meg.

Üzenetében XIV. Leó pápa elkötelezte magát a katolikus egyház és a zsidóság közötti párbeszéd és együttműködés folytatása és megerősítése mellett, a II. Vatikáni Zsinaton kiadott *Nostra aetate* dokumentum szellemében – írják a bejegyzésben.

„A római főrabbi, aki jelen lesz a pápasága kezdetét jelentő szentmisén (május 18.), elégedettséggel és hálával fogadta az új pápa szavait” – teszi hozzá a közlemény.

*

Rómában már jóval Krisztus születése előtt is éltek zsidók; a város zsidó közössége és a pápák közötti interakció több évszázados múltra tekint vissza, vagyis a zsidók és a Vatikán közötti kapcsolatoknak egyedülálló a történetük, melynek azonban sok szomorú fejezete is van.

Amikor 2010-ben XVI. Benedek pápa ellátogatott a római zsinagógába, a szintén az épületkomplexumban található Római Zsidó Múzeum munkatársai különleges kiállítással köszöntötték, amely a római zsidóság és a pápaság közötti kapcsolatok történetét mutatta be. A tárlat központi elemét 14 díszes tábla jelentette, melyeket zsidó művészek készítettek XII. Kelemen, XIII. Kelemen, XIV. Kelemen és VI. Piusz pápai beiktatásának alkalmából az 1700-as években.

Több száz éven át a zsidó közösségnek minden pápai beiktatáskor kötelessége volt részt venni valamennyi ceremónián – sok esetben megalázó módon. A pápa útvonalának egyes szakaszait a Vatikán és a Lateráni Szent János-székesegyház között különböző csoportoknak kellett feldíszíteniük. A zsidó közösség kapta feladatául a Colosseum és a Titus-féle diadalív közötti szakaszt – a diadalívet a jeruzsálemi zsidók felett aratott győzelme (Kr. u. 70) tiszteletére emelték. A Római Birodalom győzelmének az is része volt, hogy lerombolták a templomot, a judaizmus legszentebb helyét; a diadalív itt látható részlete azt ábrázolja, amint a római katonák magukkal viszik a menórát és más zsidó liturgikus tárgyakat.

(Forrás: Catholic News Service/USCCB.org)

Verestói Nárcisz
Magyar Kurír

A hermanosok Zuglóban

Csodás napot töltöttünk együtt a zuglói körzet kertjében!

A Herman Klub tagjai egy igazán különleges délutánra gyűltek össze. Elsőként a körzet képviselőjében Forgó Erika kalauzolt minket a gyönyörűen felújított zsinagógában, megosztva velünk annak lenyűgöző történetét és számos érdekességét. Köszönjük szépen, Erika, a tartalmas bemutatót!

Ezután a kertbe vonultunk, ahol a családias hangulat átölelt mindannyiunkat. Külön öröm volt köszönteni a májusi születésnapos klubtagjainkat! És persze mi más tehette volna még emlékezetesebbé a délutánt, mint a látogatók közösen ünnepelése. A máglyarakás igazán különleges „szülinapi torta” volt erre az alkalomra!

Bár az időjárás egy kicsit szeles volt, és a táborfűnk sem lett óriási, a szívünkben lévő szeretet és összetartozás lángja annál erősebben lobogott.

Látogatók az omer 33. napja, a vidámság és a közösség ünnepe – és mi pontosan ezt éltük most meg együtt.

Köszönjük mindenkinek, aki eljött és részese volt ennek a szép napnak! Köszönet a körzet szíves vendéglátásáért

Horváth Árpád

A Múlt és Jövő évindító 2025/1-es számának összefoglalója

A 2024-es évtől nem kevés szorongással búcsúztunk. Mind Izrael és a zsidó nép fennmaradásáért, mind a saját létezésünkért sorult össze a szívünk. Abban a történelmi időszakban, amelyben az ó- és a legújabb kori apokalipszis lángjai összeérni látszanak. A helyzet közel fél év után sem változott. Sőt. Mind a szimhát tórai háború véres fejleményei, mind az egész világon szétharapódzott antiszemitizmus azóta csak még negatívabb tendenciákat mutat fel. S ezzel párhuzamban – illetve e jelenségek apró részeként – a mi, eddig 37 éves (1988–2025–?) létezésünk is veszélybe került.

A szokásosnál hosszabb „szerkesztő az olvasóhoz” indítás ezt a helyzetet járja körül, s azt, hogy az idáig elért tisztességes folyóirat-életkor ellenére milyen ügyek miatt lenne fontos folytatni még néhány évig. (Sajnos az állam az utóbbi években kihátrálni látszik folyóiratunk támogatásából, mégpedig oly csalódást keltően éppen a holokaust, a magyar holokaust! 80. évfordulóján, s nemkülönben a szimhát tórai háború fenyegetésében.)

Úgy szeretnénk befejezni folyóiratéletünket, hogy tanúként végigkísértük a zsidó nép jelenleg zajló nagy sorsfordulóját. „Sorstalansággá” esik vissza, avagy egy megnyugtatóbb sorsirányba fordul? Ezt a folyamatot e hasábokon – mégpedig „hagyományos”, papírra nyomott krónikában, mert így biztonságos azt az utókorra hagyni – szeretnénk a történelem számára rögzíteni.

S ezenkívül egy még testre szabottabb feladatunk is van: emlékeztetni a zsidó nemzedék teljesítményét. Akik példájukkal, barátságukkal s munkájukkal a hátukon vitték folyóiratunk „ügyeit”.

E nemzedék tagjai a holokaust idején voltak gyermekek – a túlélés kalandja és körülményei azonban felnőtté kényszerítette őket. A Rákosi-Kádár-kor hol szigorúbb, hol enyhébb diktatúráját is kibekelve, a folyóiratunknak is megszületési lehetőséget biztosító rendszerváltás korában teljesítették ki életműüket. (Kezdve Kertész Imrétől a Budapesti Iskola filozófusaiig, Ember Máriától Konrád Györgyig, Ungvári Tamástól Mezei Andrásig, Székely Magdáig, Itamar József Kesztyű – és sokan mások tartoznak ide.) Az életből távozás utáni első tíz év a legveszélyesebb. Ekkor kell megalapozni a szellemi túlélést, mert a nem mindig igazságos utókor oly hajlamos a felejtésre. (Különösen most, amikor nem éppen a kultúrával van elfoglalva.) Ezt a feladatot tűztük ki magunk elé, hogy ezt a recepciót elvégezzük, ha már új nemzedéket nem is látunk a helyükre lépni.

Ezt a munkát már elkezdjük. Ebben a számunkban Széplaky Gerda Vajda Mihályra emlékező esszéje – „Vajda Mihály filozófiai invenciójáról” – tartozik ebbe a téma(feladat)körbe.

Goldstein Imre – régi szerzőnk Tel-Avivból – verse a jelenlegi szimhát tórai háború lelki hatásait érzékíti meg. Mégpedig olyan szerző tollából, akinek módjában volt – Budapestén – a holokaust traumáját is megszenvednie. Újvárosi Emese megrázó esszéjét a holokaust 80. évfordulója alkalmából írta, amit mindennél jobban kifejez az alcíme: „Nyilvános vezeklés a keresztény középosztály nevében és helyette”. Az esszé a legadekvátabb területen: a magyar irodalom teljesítményében keresi a holokaust hatását, az érte érzett büntudatot és felelősséget.

A magyar irodalom generációkon átívelő szerves kapcsolatát ábrázolják a Tandori Dezső hagyatékából most először publikált versek – amelyeket a szegedi irodalomtörténész Tóth Ákosnak, barátunknak és kollégáknak (a Tiszatáj egyik szerkesztője is) köszönhetünk, s persze az esszé írójával eligazítóját jegyzeteket is. (Ő a Tandori-hagyaték gondozója.) Tandori Szép Ernőhöz kapcsolódó három verset lehet e számunkban először olvasni. (Köztudott, hogy ő hozta vissza a költőt a magyar irodalom köztudatába és kánonjába.) Ezenkívül a hagyatékából előkerült két Győre Balázshoz szóló vers is. (A költőt nem kell bemutatni, hiszen indulása óta a Múlt és Jövő gyakori szerzője.) S persze ebbe az összeállításba beillesztettük Szép Ernő két ritkán olvasható, a holokaustot idéző tárcáját és versét is (1943-ból s 1944-ből). Valamint Győre Balázs új verseit.

A New Yorkban élő, de Magyarországon is gyakran szereplő Böröcz András szobrász- és performance-művész az Auschwitzba tartó vagonokat idéző *Transport* című „projektjének” történetét meséli el, bő fotódokumentációval kísérve. Kövesdi Rózsa – először publikál nálunk (egy hírlevelünkre írt válasza során ismerkedtünk meg) – szintén New York közelében él. „Levelek egy bőröndben” című önéletrajzi írásában holokausttúlélő szülei s azt nem túlélő más családtagjai történetét idézi fel egy bőröndben talált, német, horvát és magyar nyelvű levélsomagok kapcsán, amelyek földolgozásáról bizonyára lesz alkalmunk a későbbiekben is beszámolni.

Bodó Béla „Fekete humor és fehér terror” című tanulmánya a Horthy-rendszer elejét ábrázolja, a kort, amely előrevetítette a zsidótörvényeket és a magyar holokaustot, amibe aztán az admirálisról elnevezett rendszer torkollott. Mégpedig egy érzékenyen megvilágító, de eddig feltáratlan jelenség fókuszából – a korszak humora oldaláról. Polgár Anikó Hajnal Anna költőnőről írt feltáró, az életműhöz új szempontok szerint közelítő esszé – és ez alkalomból közöljük újra néhány versét. (A Múlt és Jövő kötetet is adott ki tőle: *Hetvenhét vers*, 2006.)

Vámos Éva a magyar származású, de franciául író Thomas Leichtnert mutatja be, akinek magyar témájú, *A Duna emlékei* című regényéből is közlünk egy fejezetet Csordás Gábor fordításában. (Magát a teljes regényt is tervezzük kiadni.) Szarajevó régi témája a Múlt és Jövőnek, s azon belül is a szarajevói zsidó közösség története – ama 90-es évekből, a jugoszláv háborúk idejéből. Száz Pál „A szarajevói zsidó temetőben” című lírai naplója most a 2018-as évek szemszögéből ábrázolja a város zsidó múltját és jelenét. Ő fordította Isak Samokovlija „Kaddis” című – az írását hangulatilag és történelmileg kiegészítő – novelláját is. (S ide tartozna Ivo Andrić szintén „A szarajevói zsidó temetőben” című írása is, de ezt már közöltük 1982/3-as számunkban, Vujcsics Sztoján fordításában – ajánljuk is rákattintani a [multesjovo.hu](https://www.multesjovo.hu)-n.)

Hargittai István a világhírű Georg Klein (Klein György) orvosbiológussal és rákkutatóval (a Nobel-díj-bizottság tagjával) 1999-ben és 2000-ben készített beszélgetéseit adja közre. A beszélgetések után a hét izraeli Nobel-díjas kémikusról olvashatunk összefoglalást. Dénes Gábor szintén egy régebbi (hang- és film-)felvételéből – 1993 – állított össze érdekes portrét Rétsági Györgyről, aki többek között Kádár János és felesége orvosa volt.

Nagy László Bálint tanulmánya a Szépművészeti Múzeum rendkívül sikeres, többször is meghosszabbított Munkácsy Mihály-kiállítása kapcsán íródott. Azonban nem a festészetéről szól, hanem – kérésünkre – a Szomorfy Dezsővel való kapcsolatát kutatva fel s írta meg – ugyanis az író bejáratos volt a szalonjába, sőt ott zongoristaként is nem egyszer fellépett. Huszár Ágnes olvasónaplójában Meron Mendel: *Über Israel reden. Eine deutsche Debatte*, Michael Scott-Baumann: *Az izraeli-palesztin konfliktus legrövidebb története*, Andrew Jeffrey: *Egy árulás anatómiája*, Limor Regev: *A fiú a 66-os blokkból* című könyvet recenzálta, valamint a *Brutalista* című, azóta több Oscar-díjat is elnyert filmről írt kritikát.